

Velkommen til kickoff-landmandsmøde

**Den Grønne Trepert i Aabenraa- og
Sønderborg-området**

3. marts 2025

Bestyrelsesmedlem
Søren Laustsen

Afd.chef planteavl
Carsten Clausen Kock

Velkomst

Kort oplæg om den politiske aftale og organisering af treparten

v. bestyrelsesmedlemmerne Bo Bejer og Søren Laustsen, Spiras

De økonomiske perspektiver for landbruget set ud fra N-reduktionskravene

v. specialkonsulent Jacob Krog, SEGES Innovation

Kommunernes rolle og opgaver med treparten

v. chef for drift, Tina Callesen, Sønderborg kommune

Treparten – hvad rummer den af udfordringer og muligheder for landbruget?

*v. afd.chef planteavl Carsten Clausen Kock
og afd.chef miljø Lars Schmidt*

Dagens program

Hvordan arbejder vi klogest med udtagning, skov og ekstensivering?

*v. leder af grøn omstilling hos Spiras, Niels Ole Præstbro
udtagningskonsulent Britt Bjerre Paulsen og miljørådgiver Henriette Fries*

Klima- og kvælstofkravene i Treparten i et strategisk perspektiv

*v. afd.chef økonomi Claus Bech Jensen
og afd.chef udvikling Anders Andersen*

Afrunding og opsamling

v. Søren Laustsen

Der serveres sandwich, øl og vand i spisesalen
Snak med naboen - tag fat i rådgiverne 😊

Kort oplæg om den politiske aftale og de forestående opgaver for landbruget

Søren Laustsen

Bo Bejer

Bestyrelsesmedlemmer hos Spiras

Politisk aftale og Spiras

Faglig og politisk indsats

Spiras

27. februar kl. 19.00 · 🌐

Knudedyb er et varmt samtaleemne for tiden – med god grund, fastslår Henrik Jessen.

- Både som formand for Spiras og lodsejer i oplandet til Knudedyb ude i Vadehavet er vi meget interesserede i dette. For den 80 % reduktion, der lægges op til i vandplanerne, er 2000 ton kvælstof skal reduceres.

Hvis vi sætter gang i alt det, vi kan med kollektive virkemidler i form af lavbun- minivådområder, så når vi måske op på 800 ton. Det er vigtigt, at vi når så langt overhovedet kan med kollektive virkemidler. Men hvis vi skal i mål uden at brække målstregen også flyttes. I Spiras sidder vi ikke tilbagelænet. Vi vil gøre alt for indsatskravene og også udfordre beregningsmetoden.

I en artikel på [spiras.dk](https://www.spiras.dk) uddyber Lars Schmidt, afdelingschef for Miljø i Spiras, at kravene er så høje, og hvad Spiras gør for at påvirke målene.

LÆS ARTIKLEN: <https://www.spiras.dk/spiras-arbejder-for-at-faa-flyttet.../>

Spiras arbejder for at få flyttet målstregen for indsatskrav i Knudedyb

Udledningen af kvælstof til Knudedyb i Vadehavet skal reduceres med 80 procent. Det kan ikke nås alene med kollektive virkemidler. Spiras vil derfor udfordre og om muligt få ændret den anvendte beregningsmetode.

- Den cirka 80 procent-reduktion, som kvælstofudledningerne til Knudedyb skal reduceres med ifølge vandplanerne, er hård kost – og kan i videste konsekvens føre til en stærkt ændret landbrugsdrift i området.

Sådan lyder det fra Lars Schmidt, afdelingschef for miljø i Spiras. Netop Knudedyb ude i Vadehavet var i fokus, da Spiras tidligere på ugen afviklede endnu et Kickoff-møde (øverste billede), hvor Den Grønne Trepårt er i fokus.

Lars Schmidt bakker op om bestyrelsesformand Henrik Jessens appel om, at det er vigtigt, at landmændene kommer i gang med så mange kollektive virkemidler som muligt. For det, som ikke nås i reduktionsmålene, vil ende på dyrkningsfladen.

- Vi lægger ikke skjul på, at hvis vi skal i mål uden at brække store arealer, skal målstregen for indsatskravene også flyttes. Og den skal vel at mærke flyttes sådan, at reduktionskravene også bliver muligt for landbruget

Faglig og politisk indsats

FJORDFONDEN

PRESSEMEDDELELSE

Odense, 3. marts 2025

Fjordfonden uddeler millioner til fjordprojekter i Danmark

Med et mål om at udvikle og genoprette de danske fjorde, blev Fjordfonden i 2024 stiftet med en støtte på 50 millioner kroner fra den fynske virksomhed United Shipping & Trading Company (USTC). Nu er de første ti millioner fordelt blandt fem modtagere med projekter i hele Danmark.

Siden Fjordfonden blev stiftet i slutningen af 2024, har 20 danske fjorde haft mulighed for at søge støtte til naturgenopretningsprojekter. De 20 danske fjorde, som kvalificerer sig til ansøgningen, er udpeget af Miljøministeriet som steder, hvor vandmiljøet skal være markant forbedret om tre år.

I dag kan de første seks projekter i fem danske fjorde se frem til at modtage samlet 10 millioner kroner. Støtten tildeles projekter, som er målrettet vidensdeling og naturgenopretning med henblik på at bringe fjordene tilbage i god økologisk stand.

"Fjordfonden er et helt nyt initiativ, men formålet og midlerne har aldrig været mere relevante. Vi oplever, at de danske fjorde og havmiljø generelt er utroligt udfordret på iltsvind og mindsket biodiversitet, og der kan projekter som de indtil videre seks, hvilke vi har valgt at støtte, gøre en mærkbar forskel for at vende den udvikling," siger Mads Leth, bestyrelsesformand for Fjordfonden.

"Vi er derfor utroligt glade for den støtte på 50 millioner kroner, som vi har modtaget i stiftelse fra USTC. Selv de bedste intentioner kommer til kort, hvis der ikke er midler til at underbygge dem – midler har vi fået her, og vi ser frem til at få mange flere projekter op at stå i de kommende år."

Fjordfonden blev etableret i 2024 med en donation på 50 millioner kroner fra den maritime fyn virksomhed United Shipping & Trading Company (USTC). Fonden består i dag af en bestyrelse i medlemmer fra henholdsvis Dansk Industri, Gorissen Federspiel og Vandcenter Syd, som hver faglighed og god governance i uddelingen af midler.

Projekter, der gør en forskel

En afgørende faktor for udlodningen af fondsmidler til projekterne er, at der er tale om et projekt hvor der også kan dokumenteres en reel forskel for vandmiljøet.

Derfor er Mads Leth også meget tilfreds med udlodningen til de første projekter, som de individuelle forskelle til trods, alle lever op til dette krav.

Der er mange gode fondsansøgninger til projekter, og vi vil fra bestyrelsen også meget gerne høre om de projekter, som hakker op om dette vigtige formål til at søge igen næste år.

Om Fjordfonden:

Fjordfonden blev stiftet i 2024 af United Shipping & Trading Company. Fjordfonden arbejder for at udloede midler til genopretning af danske fjorde og støtter projekter, der arbejder for at forbedre vandmiljøet i de danske fjorde. Fjordfonden prioriterer initiativer, der skaber konkrete og målbare resultater for vandmiljøet.

Der kan læses mere om Fjordfonden samt ansøges om midler til projekter via www.fjordfonden.dk

Modtagere:

Haderslev Fjord

Ansøger:

Haderslev Kommune

Tildelt: 2.276.205 kroner

Kontakt:

Mai Strunge Jarvis

msi@haderslev.dk

Tlf. 20236854

Projektbeskrivelse:

Der gives støtte til etablering af en hot spot analyse i oplandet til Haderslev Fjord med henblik på udtagning og omlægning af landbrugsjord i oplandet til Haderslev Fjord.

Tre modeller for en CO2e-afgift på landbruget

- Fagligt input til trepartsforhandlingerne
- En svær opgave → Danmark er det første land der indfører en CO2-afgift på landbruget
- Kompliceret af putte en afgift på biologiske processer

	Model 1: 750 kr.	Model 2: 375 kr.	Model 3: 125 kr.
CO2-reduktion i 2030 (mio. ton)	3,2	2,8	2,6
Tab af arbejdspladser (pct.)	10,2	4,3-6,1	2,0-3,8

Klimarådet anbefaler CO2-afgift på 1.500 kr.

Politikerne bør allerede før klimahandlingsplanen skrue gevaldigt op for den grønne indsats, der kommer til at stå samfundet i mange milliarder, hvis 70 procent-målet skal indfries, fastslår Klimarådet i sin mest omfattende rapport til dato. Omvendt sættes der også loft over den maksimale reduktion i 2025.

Markant flertal af vælgerne vil have en klimaafgift på landbruget

Kun 18 procent af vælgerne mener, at landbruget skal slippe for en CO2-afgift, viser en meningsmåling lavet af Epinion for Altinget og DR. Der er ikke nogen stor opbakning til, at landbruget skal gå fri, siger tidligere V-toprådgiver.

Danmarks
Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening går efter høj CO2-afgift for landbruget

Sønderlemmende kritik af dansk vandmiljøindsats

Det bør koste et sted mellem knap 1000 kr. og 1300 kr. at udlede et ton CO2 i fremtidens Danmark, hvis det politisk fastsatte klimamål på 70 procents reduktion i 2030 skal nås. Det er vurderingen i et nyt notat fra De Økonomiske Råds formandskab, også kaldet vismændene.

Høj klimaafgift kan sende stor del af landbrugets CO2-udledninger til udlandet

En høj CO2-afgift på landbruget gavner dansk klimaregnskab, men risikerer at være mindst effektivt på globalt plan.

Stort politisk flertal for en afgift

Partier for en afgift

○ Antal mandater: 146

*Partier i stiplede kasser indgår ikke i Landbrugsaftalen

Partier imod

○ Antal mandater: 16

Partier på vippen

○ Antal mandater: 7

Hvorfor vi kan være tilfredse med aftalen

- Ingen kvælstofafgift på gødning
- Investeringer fra den danske stat (40 mia. kr.) og Novo Nordisk (10 mia. kr.)
- 60 procent bundfradrag → Muligt for den mest klimaeffektive landmand at undgå CO₂e-afgiften.
- Arealomlægning skal foretages lokalt → Baseret på frivillighed og fuld kompensation til grundejere for værditab.
- Aftalen skaber stabilitet og klarhed omkring rammevilkårene for landbruget og fødevarerindustrien.

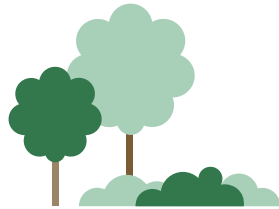

Fokusområder for trepartens arbejde

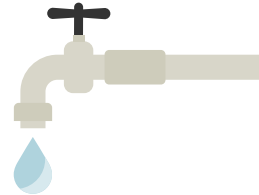
Grøn udvikling af landbruget og arealplanlægning indgår som en integreret del af de enkelte temaer

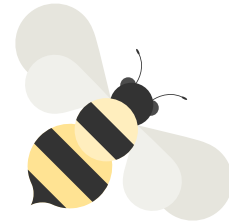
CO2e-afgift

Skov

Grundvand

Natur og biodiversitet

Mixerpulten

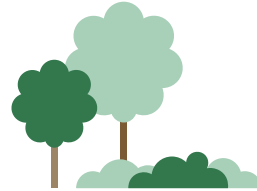
Klima
(Co2-afgift)

Drikkevand

Natur og
biodiversitet

Skov

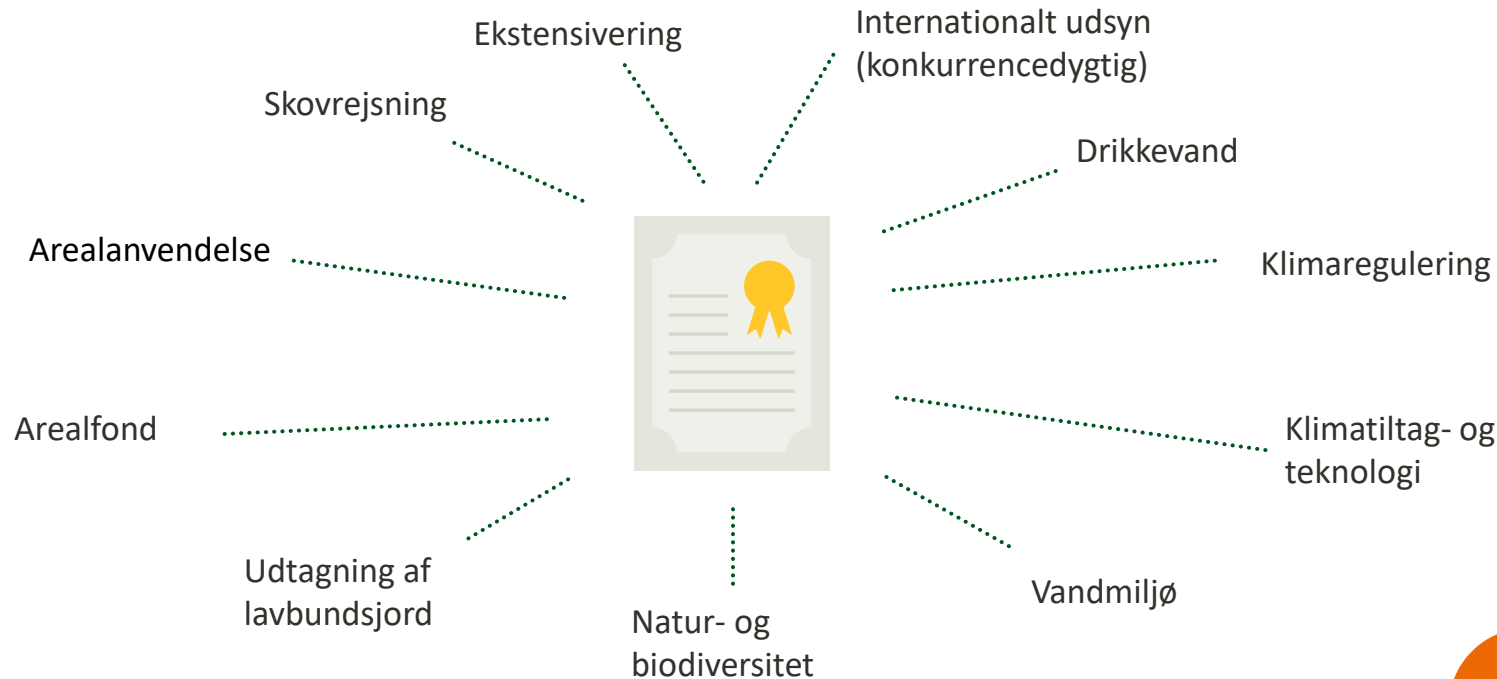

Vandplaner

Plads til fødevarer-
produktion

En pakke med mange elementer

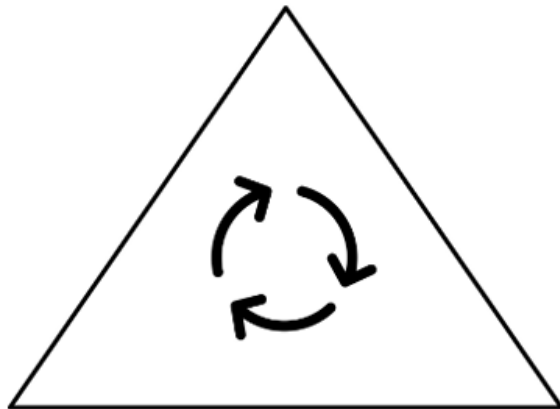

Hovedelementerne i aftalen

Skov, natur og biodiversitet

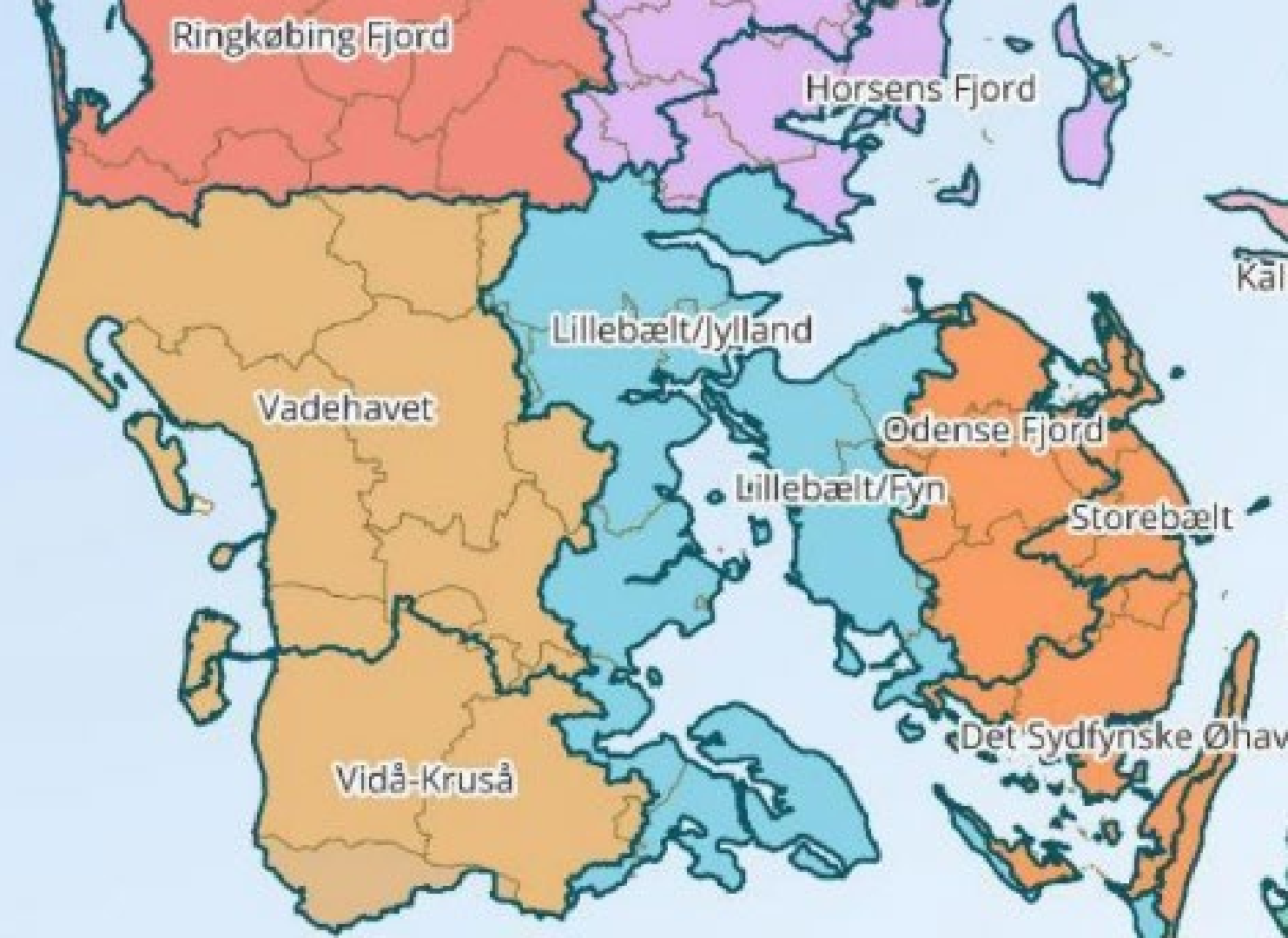

Klimaløsning
for landbruget

En samlet plan
for et bedre
vandmiljø

Ringkøbing Fjord

Horsens Fjord

Lillebælt/Jylland

Vadehavet

Ødense Fjord

Lillebælt/Fyn

Storebælt

Vidå-Kruså

Det Sydfynske Øhav

Etablering af 23 lokale treparter

-
- 1-2 repræsentanter for hver kommune i oplandet
  - 1-2 repræsentanter for lokale landbrugsorganisationer
  - 1-2 repræsentanter for lokale naturorganisationer
  - 1 repræsentant fra Naturstyrelsen
-

**Kaare
Andersen**

Jysk
Landboforening

**Stine
Bundgaard**

Sagro

**Søren
Laustsen**
Spiras

**Lars
Schmidt**
Spiras

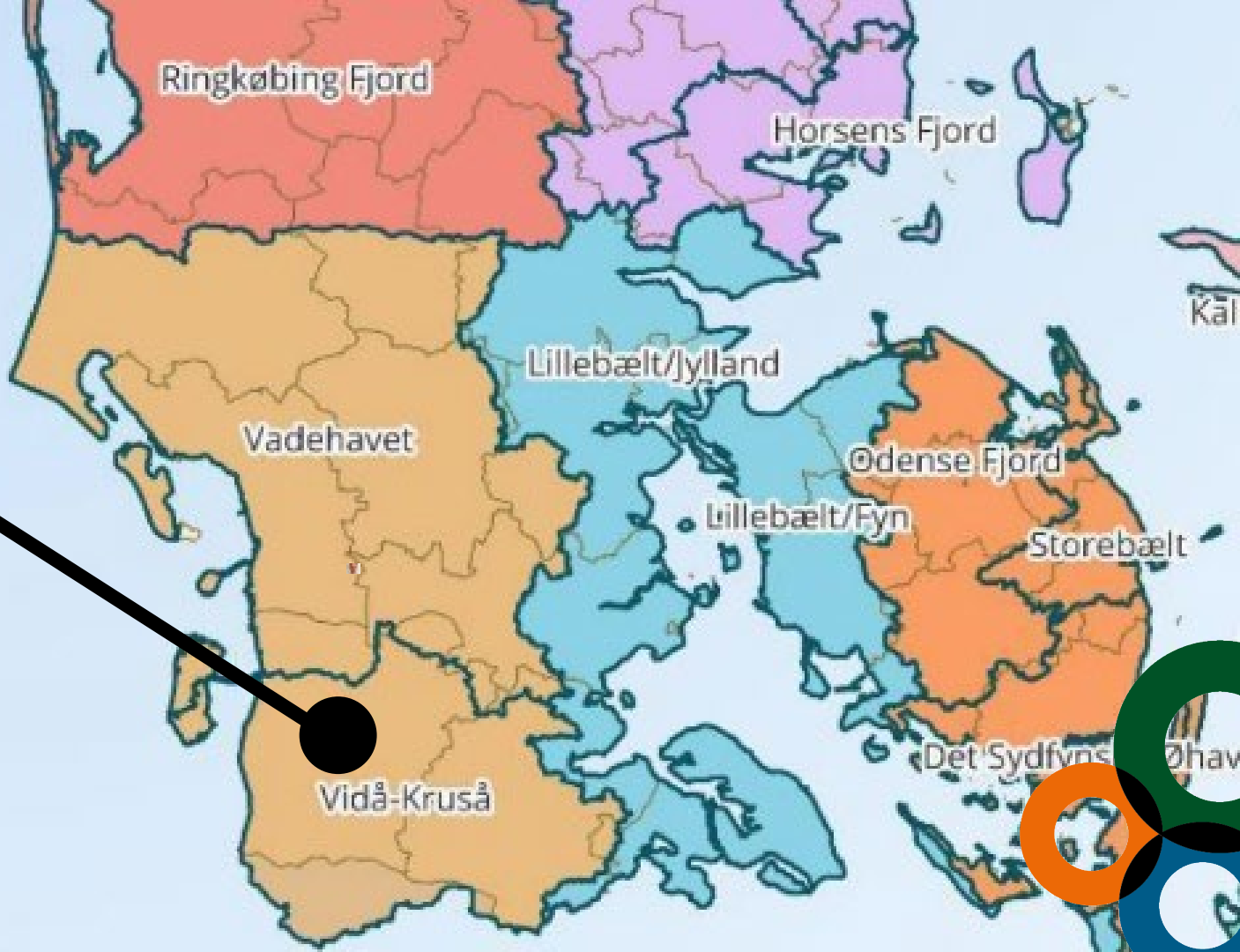

**Bo
Bejer
Spiras**

**Anders Friis
Sørensen**
Sønderjysk
Familielandbrug

Den videre vej efter 2025

Ny status for miljøtilstand, belastning og baselineeffekter (->VP4)

Status på effekt af ekstensivering og arealprodukter

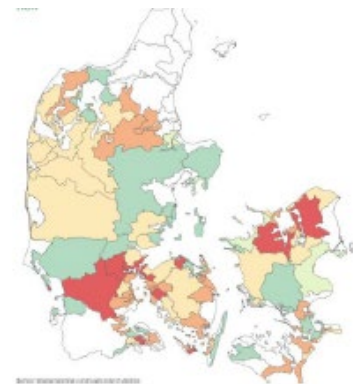
Nødvendig del af nuværende målrettet regulering på 3500 t. N (2026)

Forventet effekt af højintensive arealprojekter i udfordrede områder

Regulering øges om nødvendigt op mod braklægningspunkt

Politisk beslutning hvor indsatsbehov stadig ikke er nået

Implementeringstrin

Hvilke handlemuligheder har jeg som landmand i de lokale kystvandoplande?

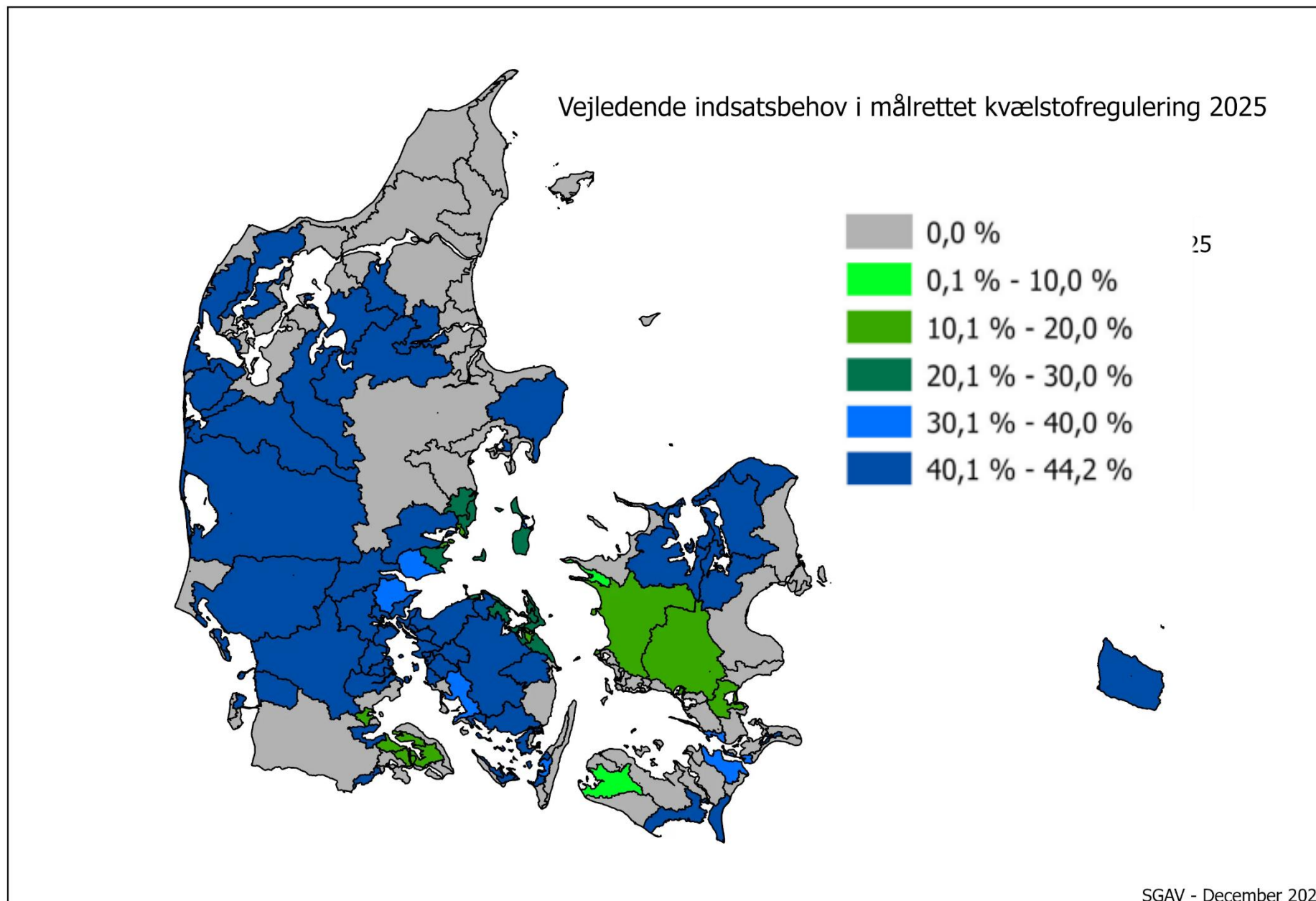

Jacob Krog
specialkonsulent
SEGES Innovation

Økonomiske
perspektiver
for
landbruget

Målrettet kvælstofregulering 2025

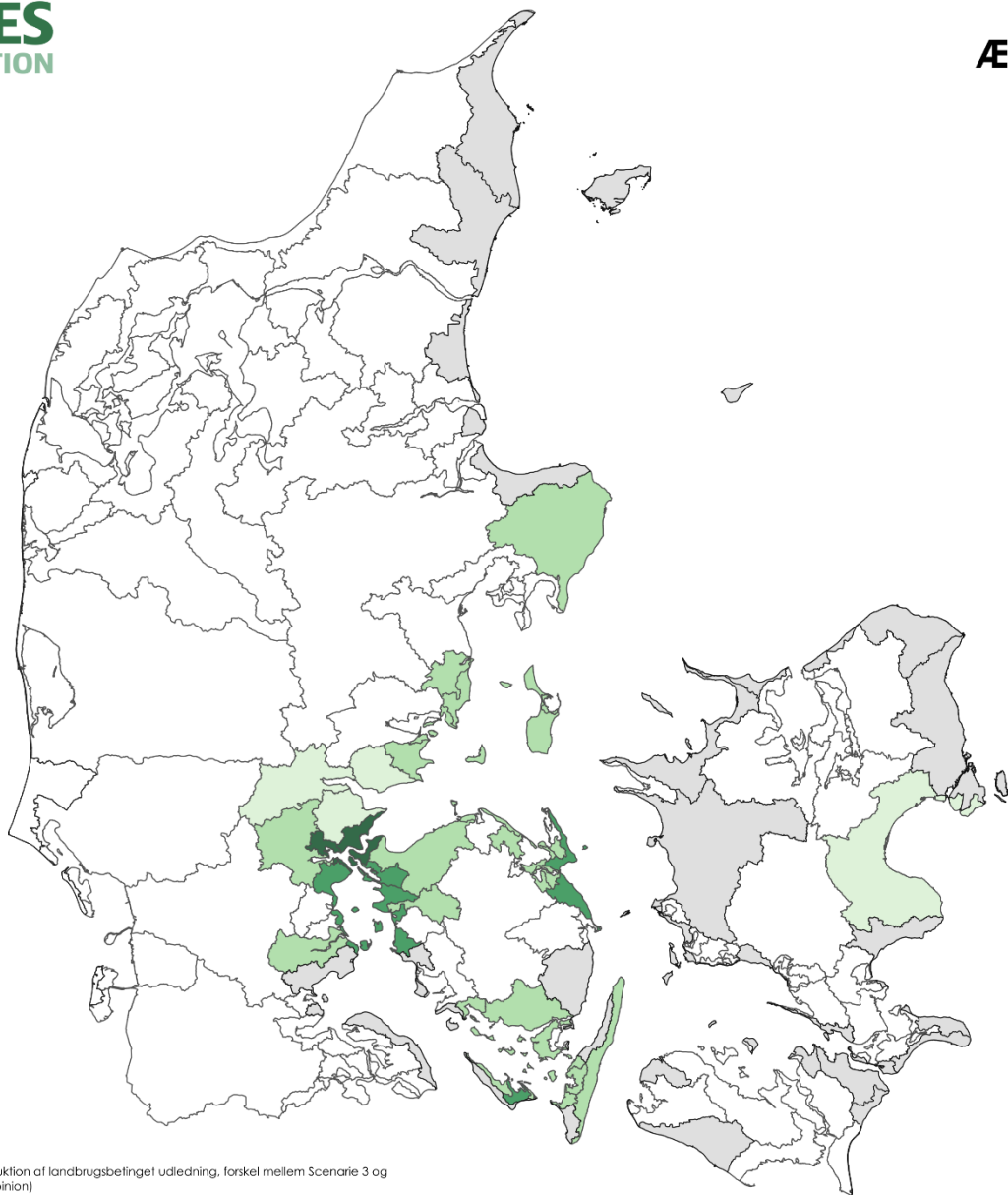

Forskel mellem Scenarie 3 og Scenarie 1 i Second Opinion

SEGES
INNOVATION

Ændring i kravet til landbrugsbetinget udledning

Scenarie 3 til Scenarie 1 (Second Opinion)

- Over 80 %-point
- 60 til 80 %-point
- 40 til 60 %-point
- 20 til 40 %-point
- 1 til 20 %-point
- Uændret
- Oplande der påvirkes af interkalibrering

SEGES
INNOVATION

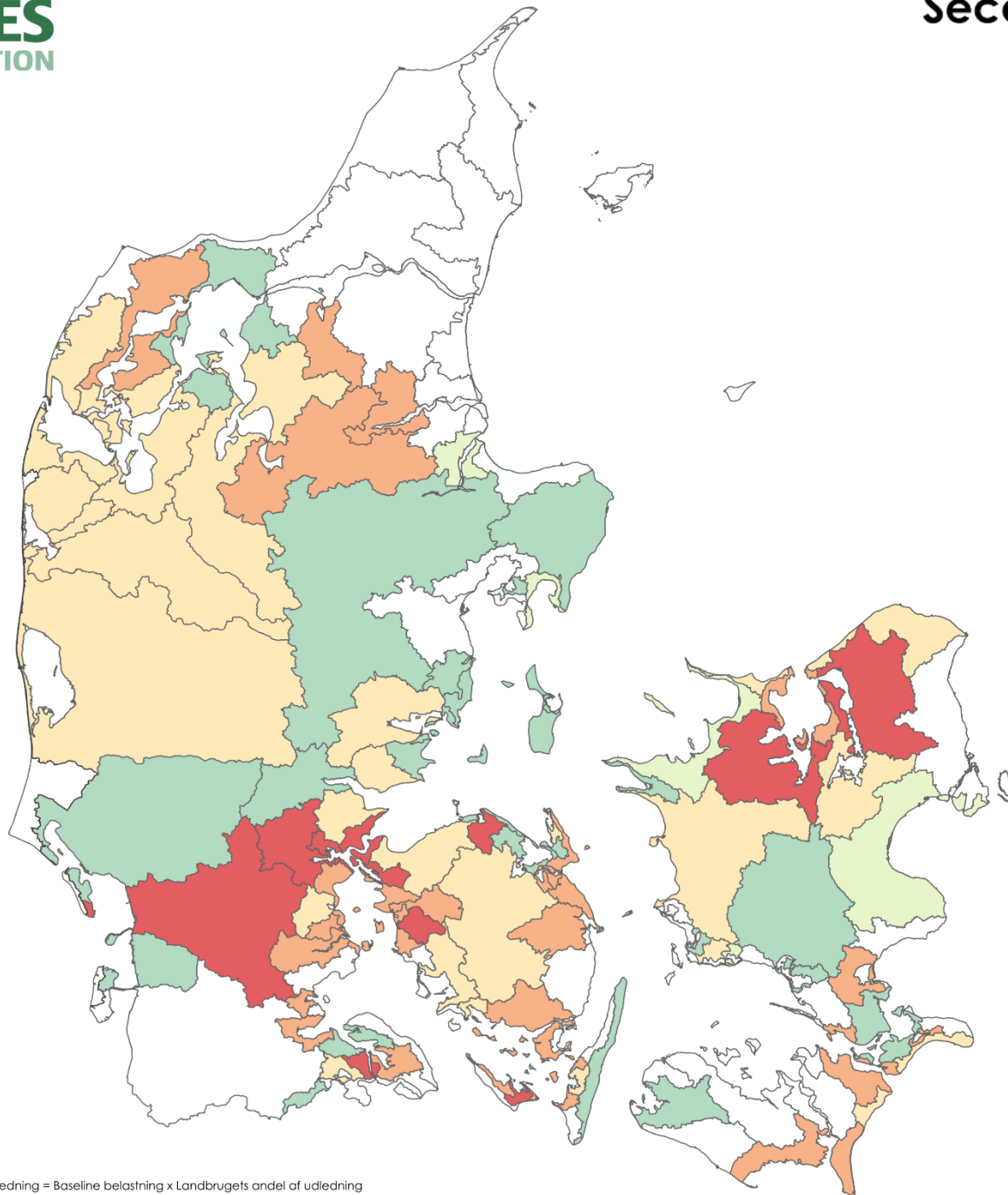
Hvorfor er det vigtigt at få succes med kollektive virkemidler?

- Den skærpede miljøgaranti sikrer at indsatskravet nok skal blive løst

- indsatskrav = vådområder + lavbund
+ minivådområder + indsats på dyrkningsfladen + brak/skov

Kollektive virkemidler
bliver den nye favorit

Krav til reduktion af landbrugsbetinget udledning

- Over 80 %
- 60 til 80 %
- 40 til 60 %
- 20 til 40 %
- 1 til 20 %
- Uændret

Kortet viser IKKE
hvilke muligheder der er
for kollektive virkemidler

Sædskifte (eksempel)

Korn-raps sædskifte:

Vinterraps – vinterhvede – vinterhvede – vårbyg m efterafgr. - vårbyg

Virkemidler

Præcisionsjordbrug

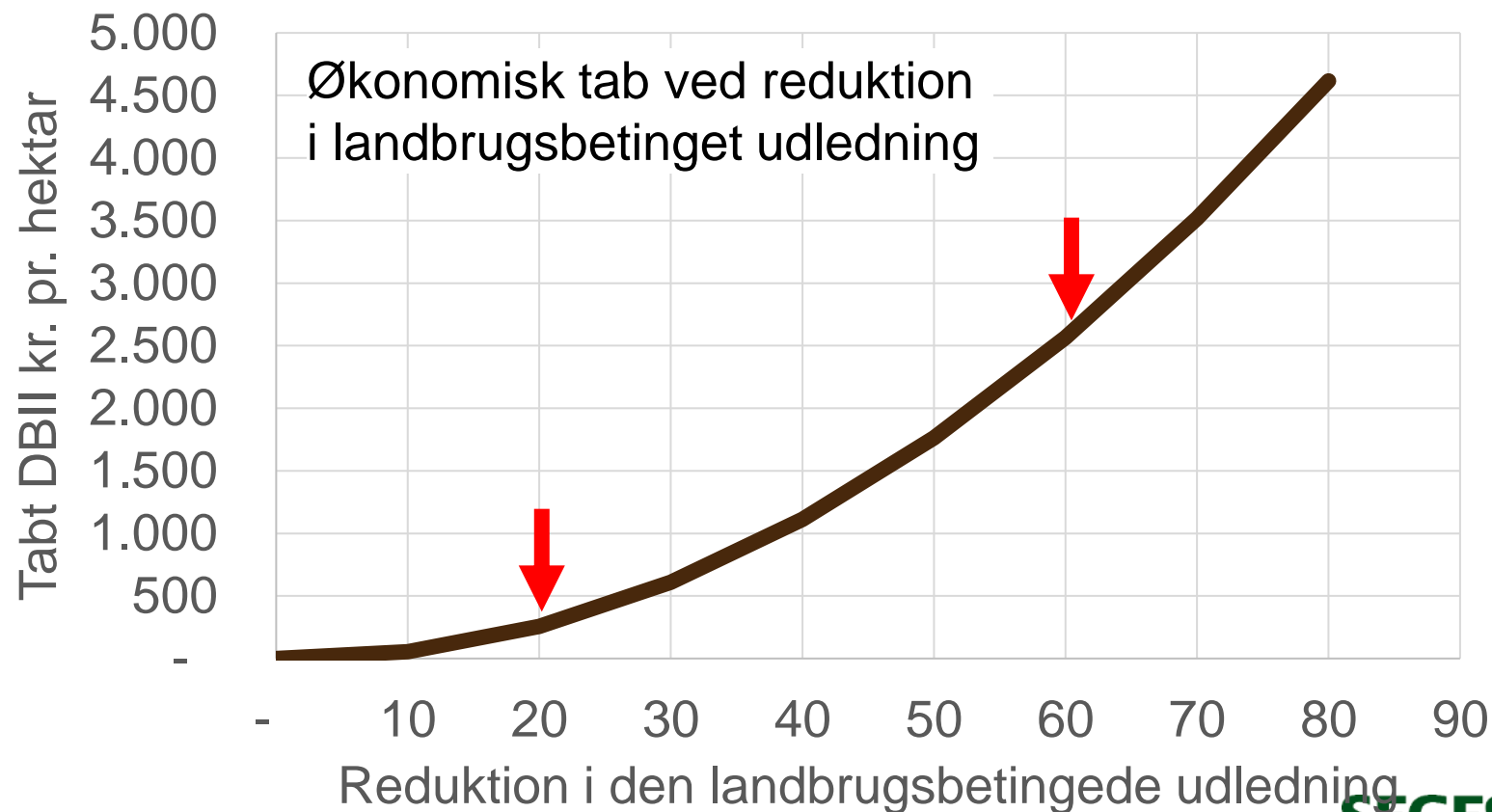
Tidlig såning af vintersæd

Efterafgrøder uden sædskifteændring

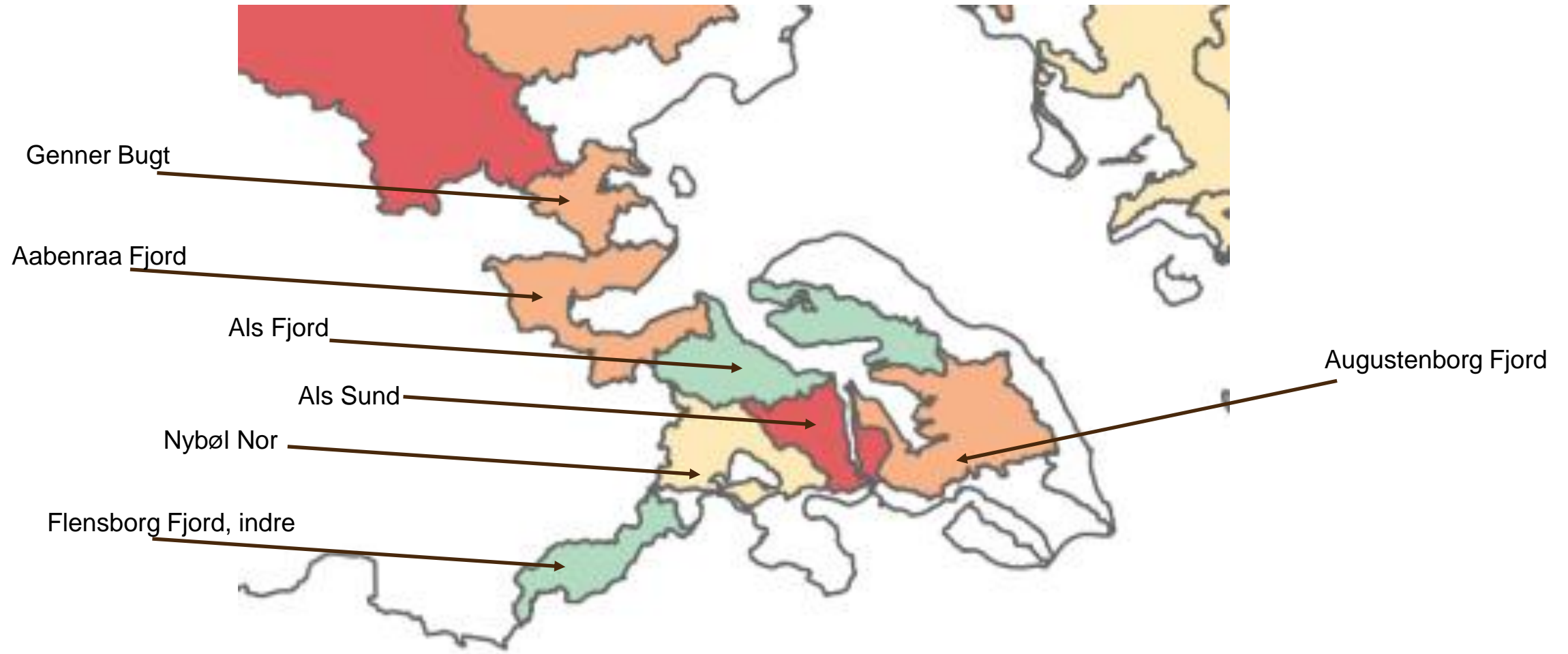
N-kvotereduktion

Sædskifteændring
- fra vinterhvede til vårbyg

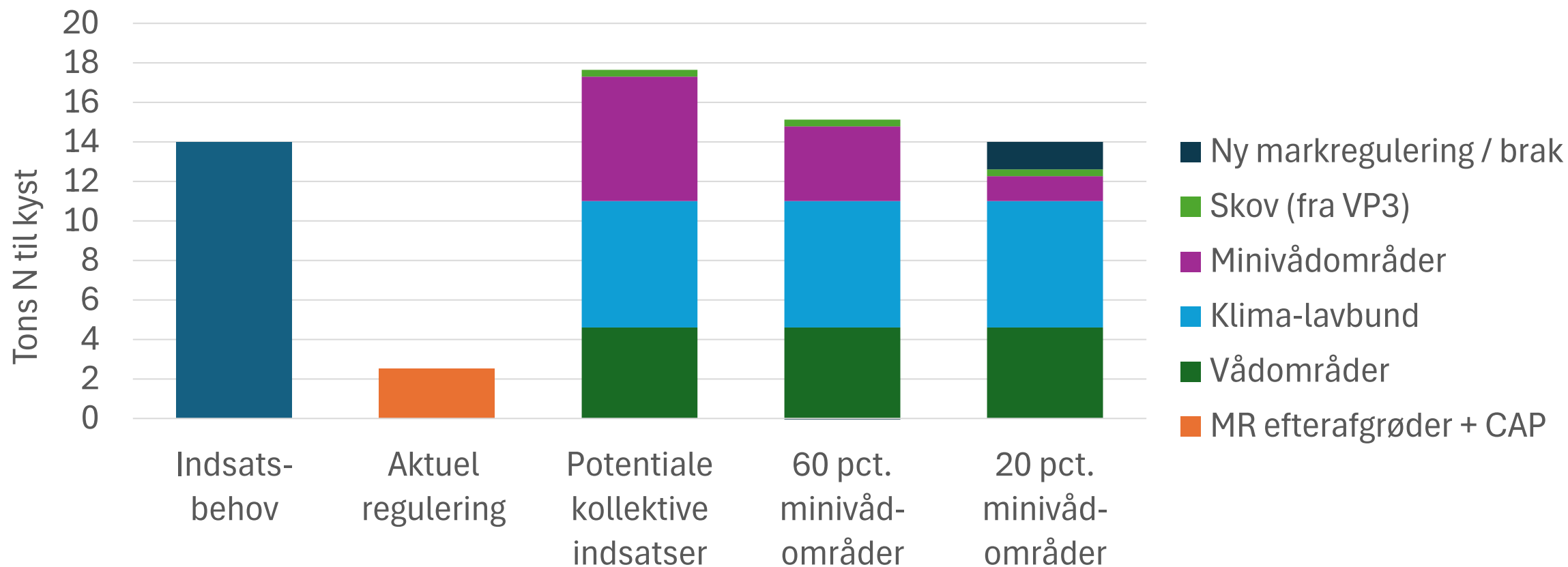
Braklægning

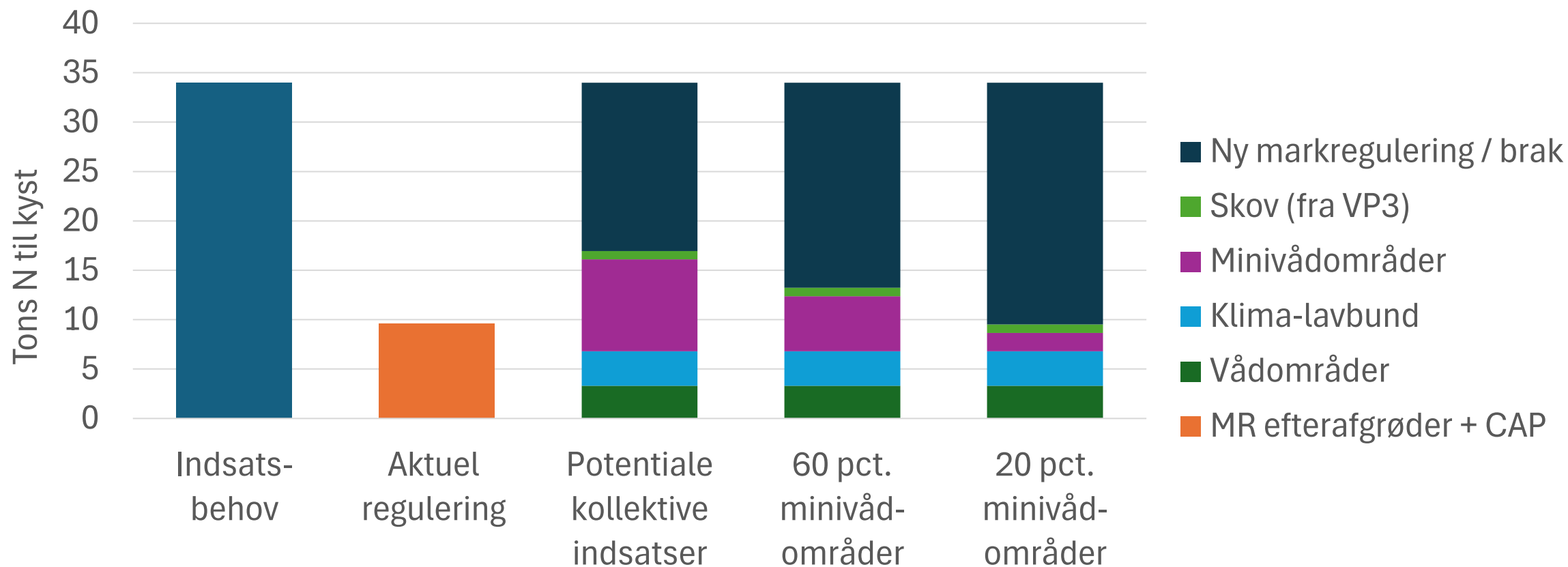
Den sydlige del af Lillebælt

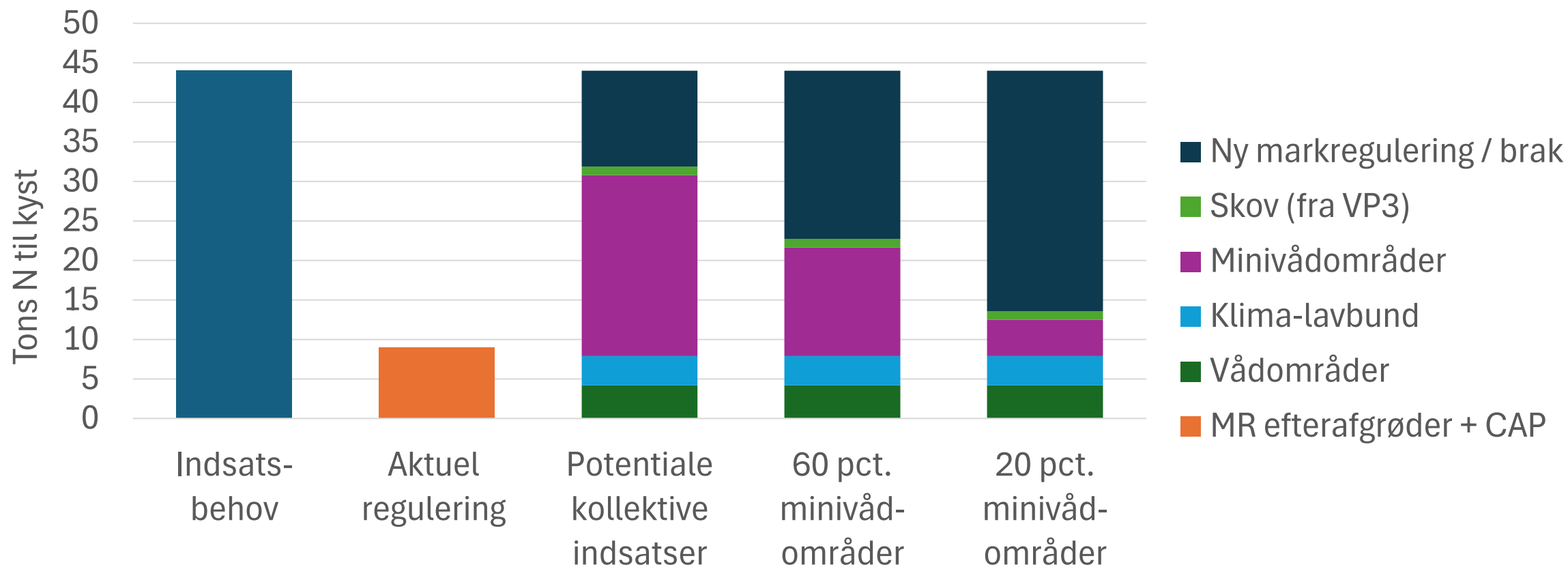
Indsatsbehov og potentialer i Genner Bugt

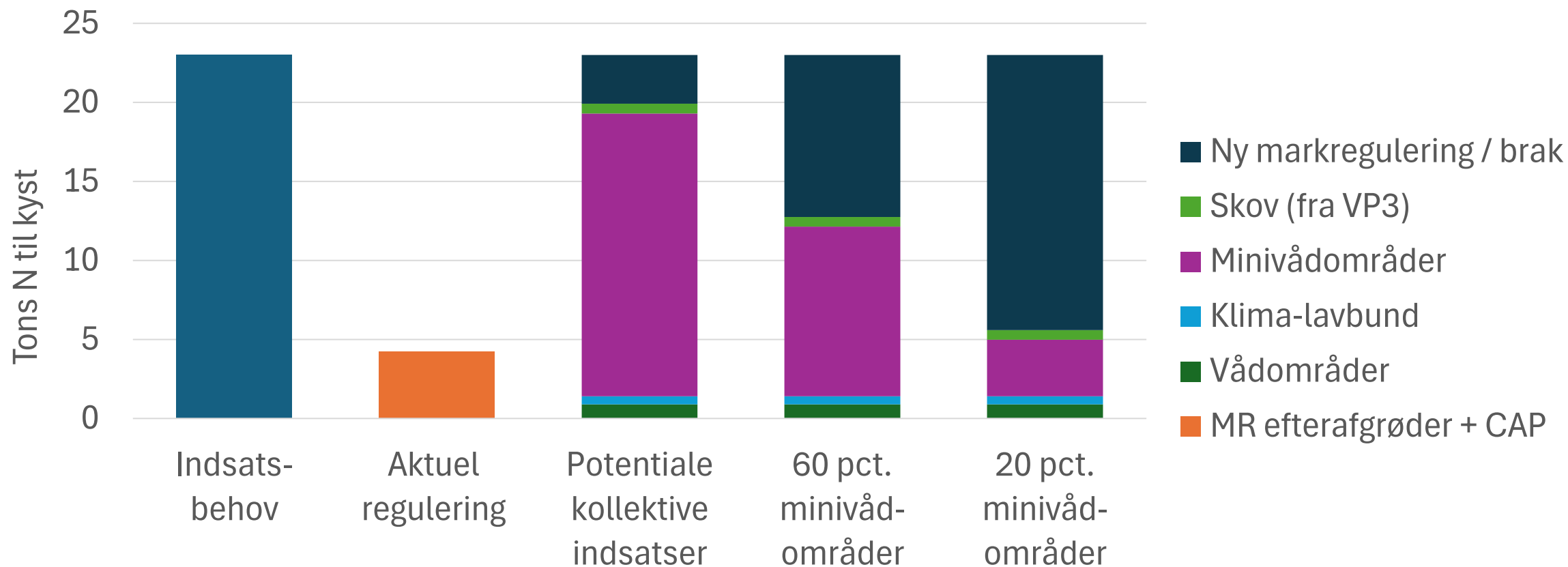
Indsatsbehov og potentialer i Aabenraa Fjord

Indsatsbehov og potentialer i Als Fjord

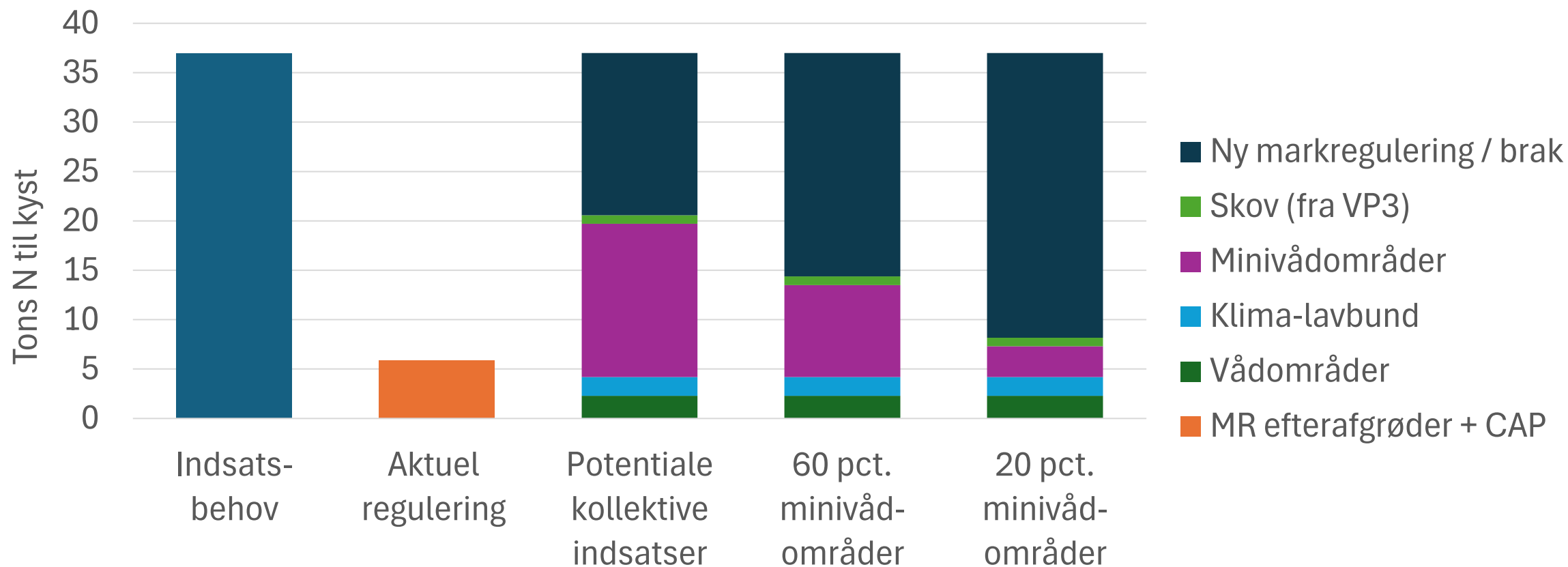

Indsatsbehov og potentialer i Als Sund

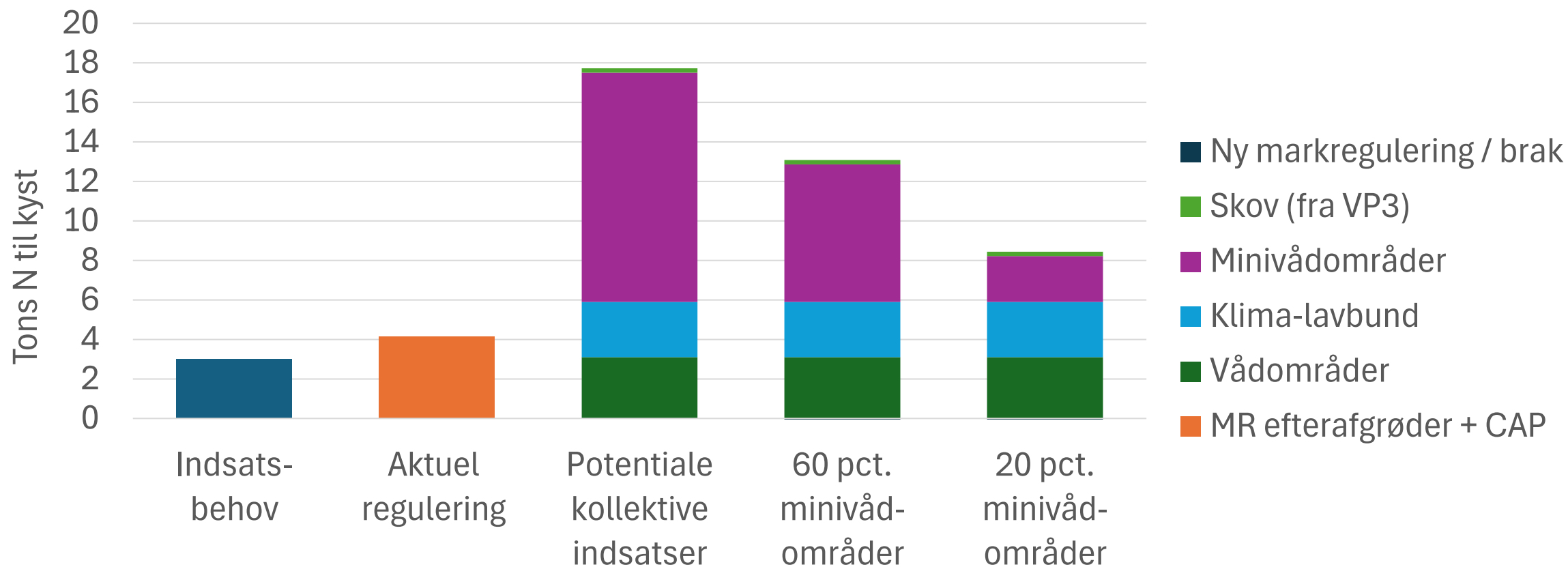

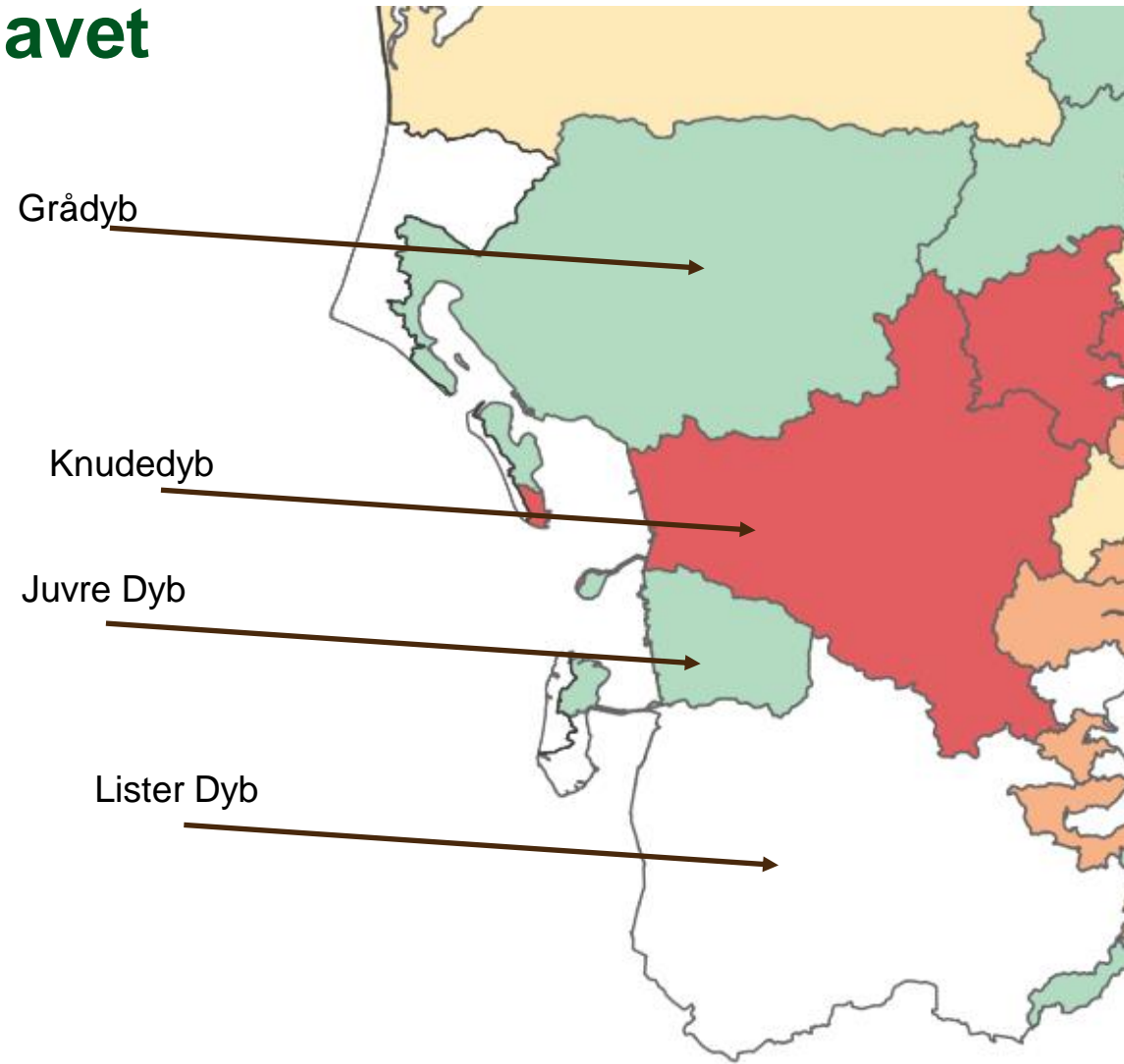
Indsatsbehov og potentialer i Augustenborg Fjord

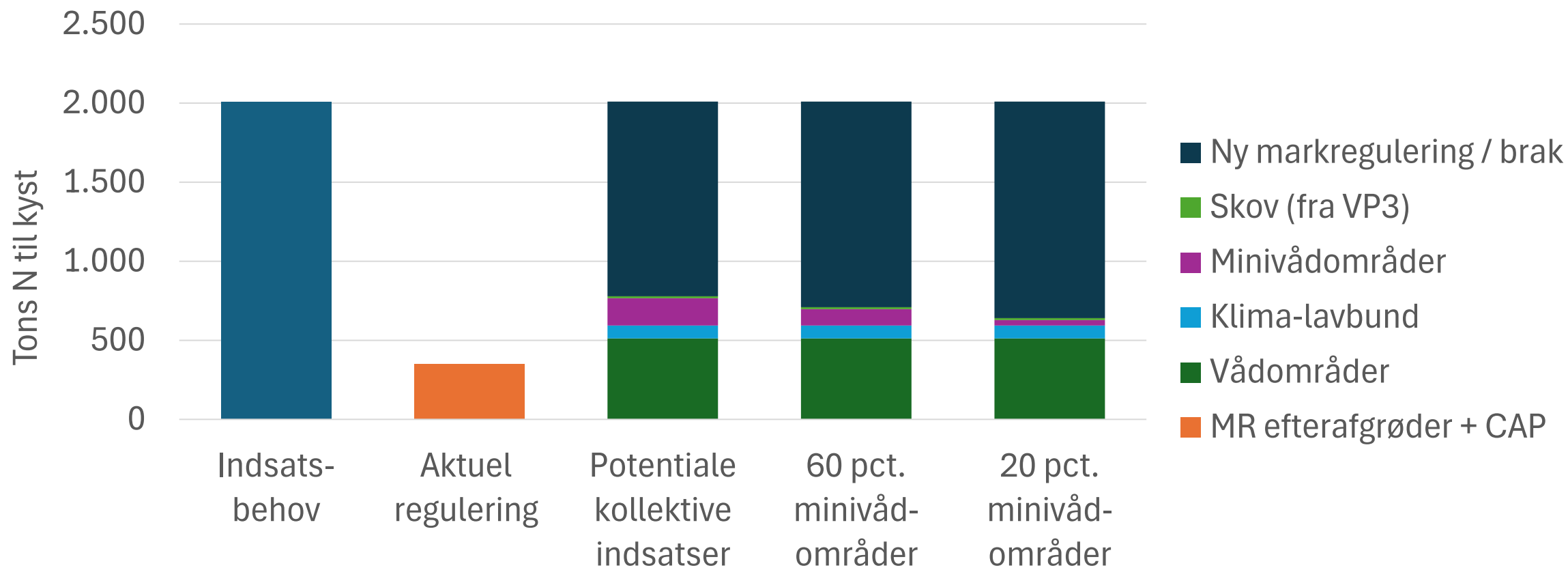
Indsatsbehov og potentialer i Flensborg Fjord, indre

Vadehavet

Indsatsbehov og potentialer i Knudedyb

Planen er vedtaget

Kollektive virkemidler:

- Er den langsigtede løsning som kan understøtte fremtidig drift af jord i oplandet
- Er med til at reducere behovet for udtagning af jord
- Er med til at reducere reguleringstrykket i form af efterafgrøder og afgrødevalg

Mest muligt i det kollektive spor
uanset om det løser hele indsatskravet

Jacob Krog

+45 6155 5783
jkg@seges.dk

STØTTET AF
Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES
INNOVATION

**Kommunens rolle i
den lokale trepart.
Omlægningsplanerne set fra
kommunens perspektiv.**

Tina Callesen
Chef for drift,
Sønderborg Kommune

**Sønderborg
kommunes
syn på
Trepert-
opgaven**

Sønderborg

Udsigt i verdensklasse

Glokal: Storbyen i naturen

Grænseland: Det bedste fra to verdener

Handlekraft: Vi får det til at ske

Sønderborg Kommune ønsker helhedsorienteret arealanvendelse

Grøn Trepert er løftestang

Arealkabale = Helhedstænkning

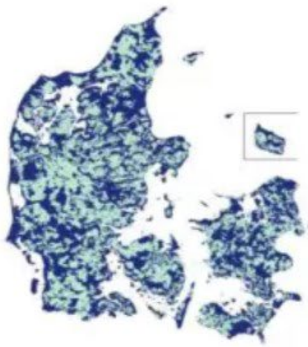
Produktion af fødevarer	Produktion af energi
Produktion af biomasse	Infrastruktur
Biodiversitet	Recreation
Vand	By- og Erhvervsudvikling

- Mange aktører og interesser
- Mange behov og hensyn

Byudvikling og tekniske anlæg

Kultur

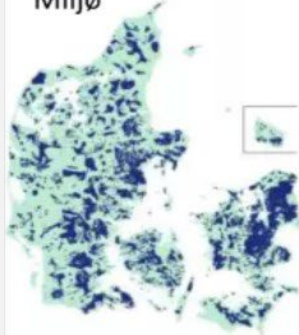
Natur

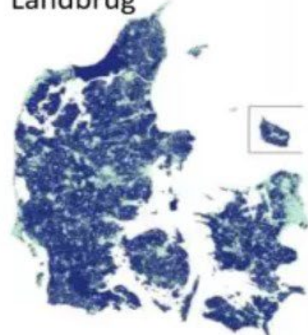
Kombinationskort

Miljø

Landbrug

Når man sammenlægger 60 forskellige Danmarkskort over arealanvendelse inden for byudvikling, tekniske anlæg, miljø, kultur, landbrug og natur, er der ikke meget plads tilbage. Kun 0,3 procent af Danmark er der ikke en plan for, viser nye tal fra KL. Illustration: KL.

Omlægningsplaner og lokal forankring

1. Hver af de 23 lokale treparter planlægger og gennemfører omlægningsindsatsen inden for den enkelte treparts geografi.
2. Planlægningen sker i samarbejde mellem parterne i treparten.
3. Ansøgte projekter og skitseprojekter samles i en omlægningsplan for treparten.
4. Ultimo 2025 godkender og afleverer hver lokal trepart en omlægningsplan. Planen viser de planlagte indsatser og effekterne.
5. Den andel af planen, der angår den enkelte kommune, principgodkendes af kommunalbestyrelsen.
6. For de deloplande, der ikke har målopfyldelse, træder ny markregulering i kraft fra 2027.

LOKALE TREPARTER & GRUPPER

Lokal forankring af omlægningsindsatsen

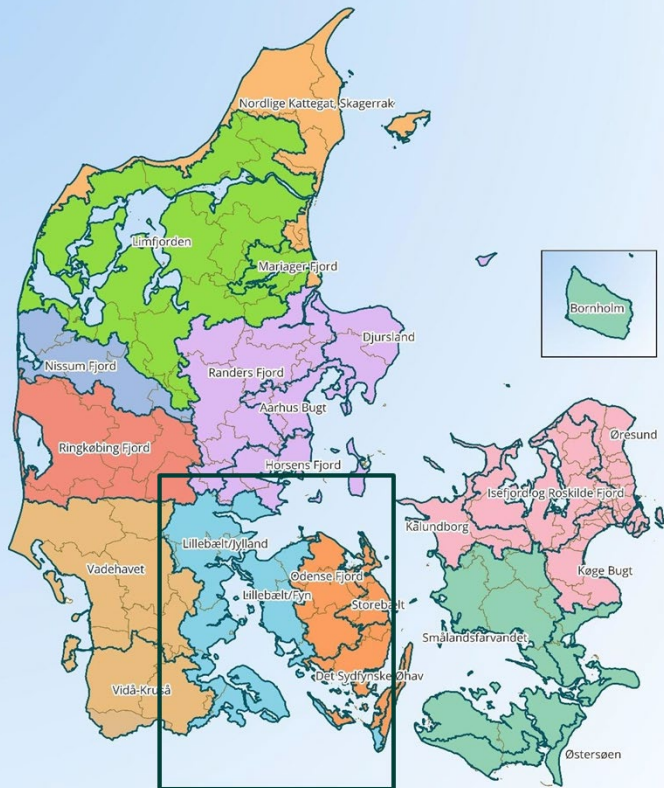

Tre opgaver:

- Facilitering i lokale treparter (VOS'er),
- Realisering af kommunale projekter i omlægningsplanerne
- Myndighedsarbejde

23 lokale treparter i 10 nye grupperinger

Kortet viser afgrænsningerne af de 23 lokale treparter, de 10 grupper og de 98 kommuner **KL**

Kommune	1.11 - Lillebælt/Jylland	4.01 - Vidå-Kruså	Total km2	Total antal hovedvandlejende
Billund	3		540	3
Fredericia	134		134	1
Haderslev	399	9	814	3
Hedensted	171		551	4
Kolding	431		604	2
Middelfart	2		299	2
Sønderborg	475	21	495	2
Tønder		896	1180	2
Vejen	29		814	2
Vejle	536		1062	5
Aabenraa	208	695	941	3
Total km2	2387	1621	43002	23
Total antal kommuner	10	4	98	23

Formands- og sekretariatskommuner

- Omlægningsplaner i 2025
- Danmarks Grønne Arealfond på knap 43 mia. kr. frem mod 2045
- 250.000 hektar ny skov frem mod 2045
- Udtagning af 140.000 hektar kulstofholdige lavbundsjordrer inkl. randarealer frem mod 2030
- Mindst 20 pct. beskyttet og strengt beskyttet natur
- CO₂e-afgift på udledninger fra kulstofrige lavbundsjordrer og husdyr
- Dyrevelfærd, økologi, spildevand
- Flere genbesøg af effekter/fremdrift

Bilag 1.1: Beregning af fordelt indsatsbehov 2027 for deloplande, med udgangspunkt i målbelastninger for heloplande

Hovedfarvands-område					Kvalstof Helopland				Kvalstof Delopland			Fosfor Helopland			
Netværk		Kystvand helopland			Nedstrøms kystvand	Areal, helopland	Status-belastning	Baseline-belastning	Mål-belastning	Brutto-indsatsbehov	Netto-indsatsbehov	Fordelt indsatsbehov	Status-belastning	Baseline-belastning	Mål-belastning
ID	Navn	ID	ID	Navn	ID	km ²	Ton N/år	Ton N/år	Ton N/år	Ton N/år	Ton N/år	Ton N/år	Ton P/år	Ton P/år	Ton P/år
5	Lillebælt	231	231	Lillebælt, Snævringen		501,7	799,4	759,9	334,7	425,2	182,5	29,8	43,7	43,2	43,2
5	Lillebælt	217	109	Hejlsminde Nor	217	107,6	185,8	170,7	92,4	78,3	77,1	77,1	6,3	6,2	6,2
5	Lillebælt	217	108	Avnø Vig	217	44,8	64,6	60,9	25,4	35,5	34,8	34,8	1,7	1,6	1,6
5	Lillebælt	217	106	Haderslev Fjord	217	185,0	197,8	178,9	120,2	58,8	58,5	89,4	9,3	9,1	9,1
5	Lillebælt	217	82	Aborg Minde Nor	217	83,6	147,2	139,8	52,2	87,6	85,7	85,7	3,1	3,1	3,1
5	Lillebælt	217	74	Bredningen	217	111,3	135,6	115,9	64,6	51,3	42,3	56,7	4,2	3,6	3,6
5	Lillebælt	217	217	Lillebælt, Bredningen		741,7	972,6	908,2	467,0	441,1	142,7	97,4	35,1	36,2	36,2
5	Lillebælt	216	113	Flensborg Fjord, indre	114	42,1	38,0	27,8	25,1	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6
5	Lillebælt	216	114	Flensborg Fjord, ydre	216	210,1	200,0	151,6	241,6				9,1	7,8	7,8
5	Lillebælt	216	110	Nybøl Nor	114	58,9	82,7	81,2	58,8	22,4	21,9	21,9	2,6	2,5	2,5
5	Lillebælt	216	105	Augustenborg Fjord	103	94,5	74,6	67,0	84,6			37,1	2,4	2,2	2,2
5	Lillebælt	216	104	Als Sund	103	44,9	58,8	54,3	65,1			23,2	3,1	3,0	3,0
5	Lillebælt	216	103	Als Fjord	216	239,2	287,6	285,7	181,0	104,7	104,7	44,4	6,1	5,8	5,8
5	Lillebælt	216	102	Åbenrå Fjord	216	81,1	114,7	103,7	69,4	34,3	34,3	34,3	8,0	8,1	8,1
5	Lillebælt	216	101	Genner Bugt	216	38,8	39,8	35,0	21,3	13,7	13,7	13,7	1,4	1,2	1,2
5	Lillebælt	216	87	Helnæs Bugt	216	183,3	193,0	174,6	126,7	47,9	47,9	47,9	4,4	4,1	4,1
5	Lillebælt	216	216	Lillebælt, syd		1.131,9	1.225,8	1.090,1	897,8	192,3	192,3	192,3	43,6	39,9	39,9
6	Storebælt	29	29	Kalundborg Fjord		64,5	75,7	70,8	60,7	10,1	10,1	10,1	1,6	1,5	1,5
6	Storebælt	204	204	Jammerland Bugt og Musholm Bugt		1.088,7	1.546,0	1.455,6	966,3	489,3	488,8	488,8	36,3	35,4	35,4
6	Storebælt	96	85	Kertinge Nor	84	17,3	24,3	24,1	18,2	5,9	5,8	9,6	0,5	0,4	0,4
6	Storebælt	96	84	Kerteminde Fjord	96	36,1	48,4	47,2	35,1	12,1	6,3	11,8	0,9	0,9	0,9
6	Storebælt	96	96	Storebælt, NV		148,6	217,3	203,5	118,5	85,0	73,3	63,9	6,5	7,8	7,8
6	Storebælt	95	95	Storebælt, SV		139,8	126,1	109,4	91,2	18,3	18,2	18,2	2,2	2,2	2,2
6	Storebælt	90	83	Holckenhavn Fjord	86	221,3	291,7	255,6	122,3	133,3	119,8	119,8	6,2	5,5	5,5
6	Storebælt	90	86	Nyborg Fjord	90	241,6	319,1	281,1	215,5	65,7			7,6	6,9	6,9
6	Storebælt	90	89	Lunkebugten	90	17,8	19,5	19,5					0,4	0,4	0,4
6	Storebælt	90	90	Langelandsund		538,4	791,8	727,2	647,8	79,4			21,8	20,8	20,8

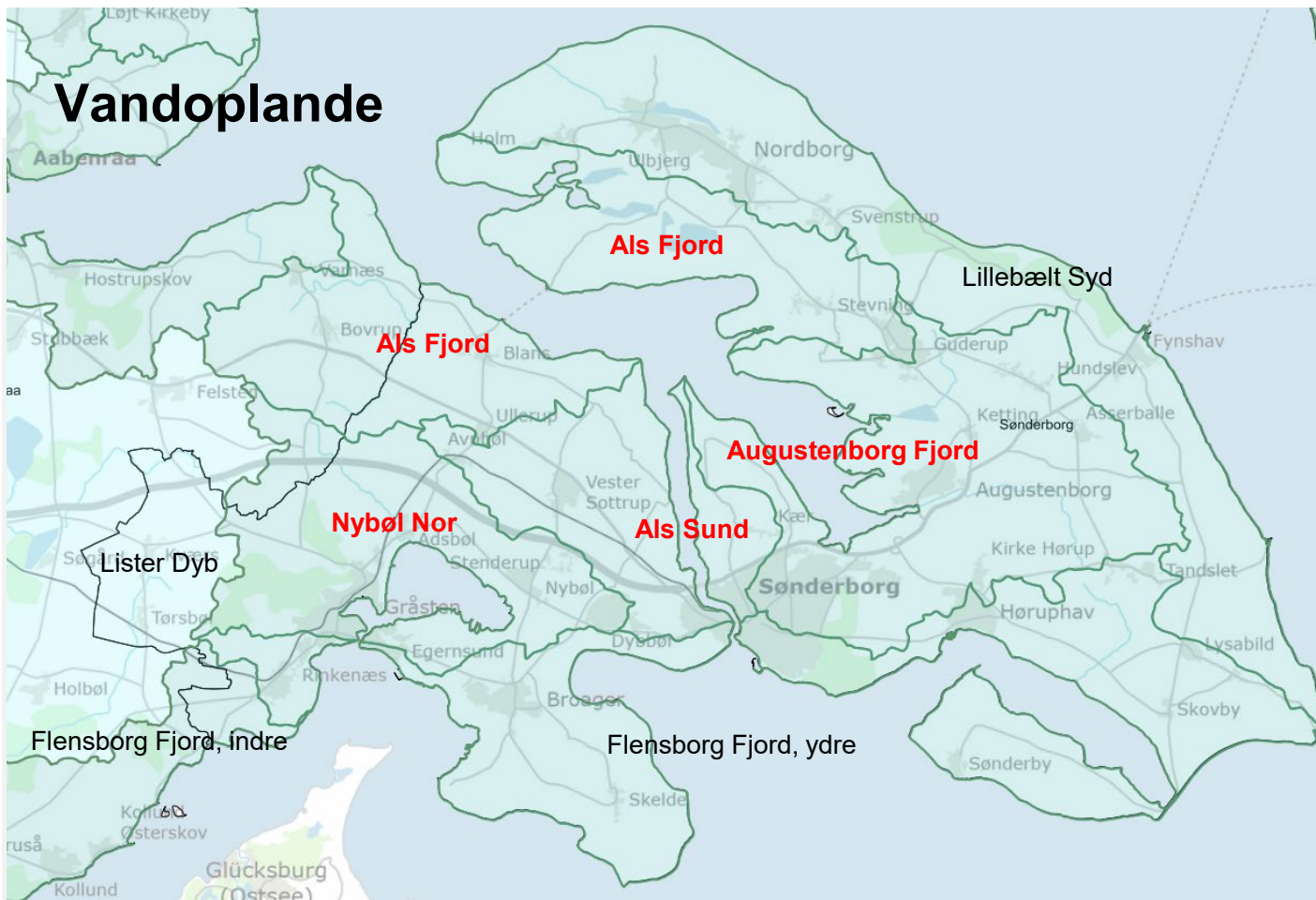
I alt udtagning af 129,3 ton N/år indenfor Sønderborg Kommunes deloplande

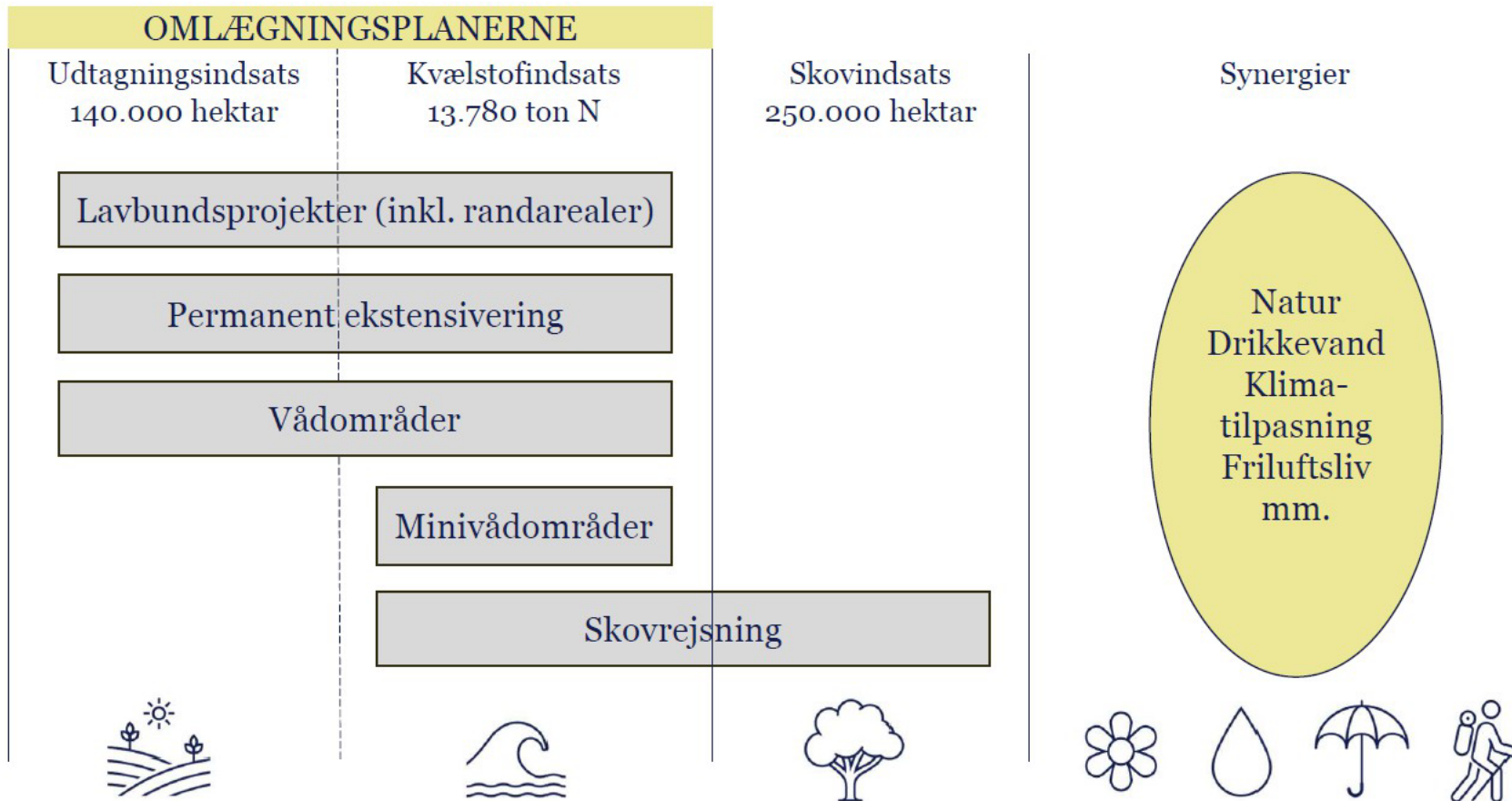
Overslag over omfanget af projekter i Sønderborg Kommune:

Med baggrund i de 8 tidligere vådområde projekter i Sønderborg kommune kan man reducere ca. 70 kg N/år/ha

For at fjerne 129,3 ton N/år kræver det udtagning af ca. 1850 ha (3,7 % af Sønderborg Kommunes areal)

Samspil mellem virkemidler i omlægningsplanerne

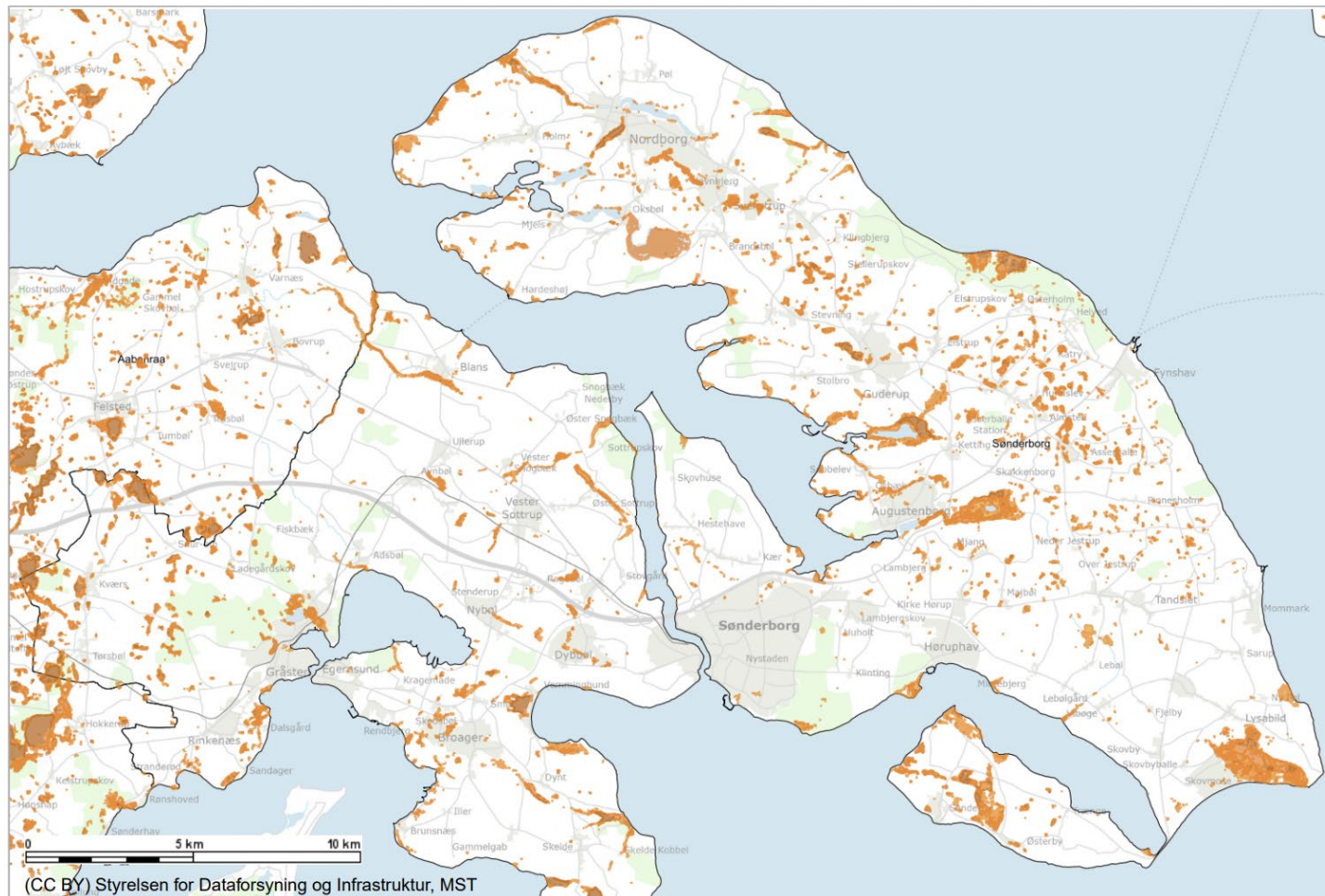

Virkemidler til målopfølgelse

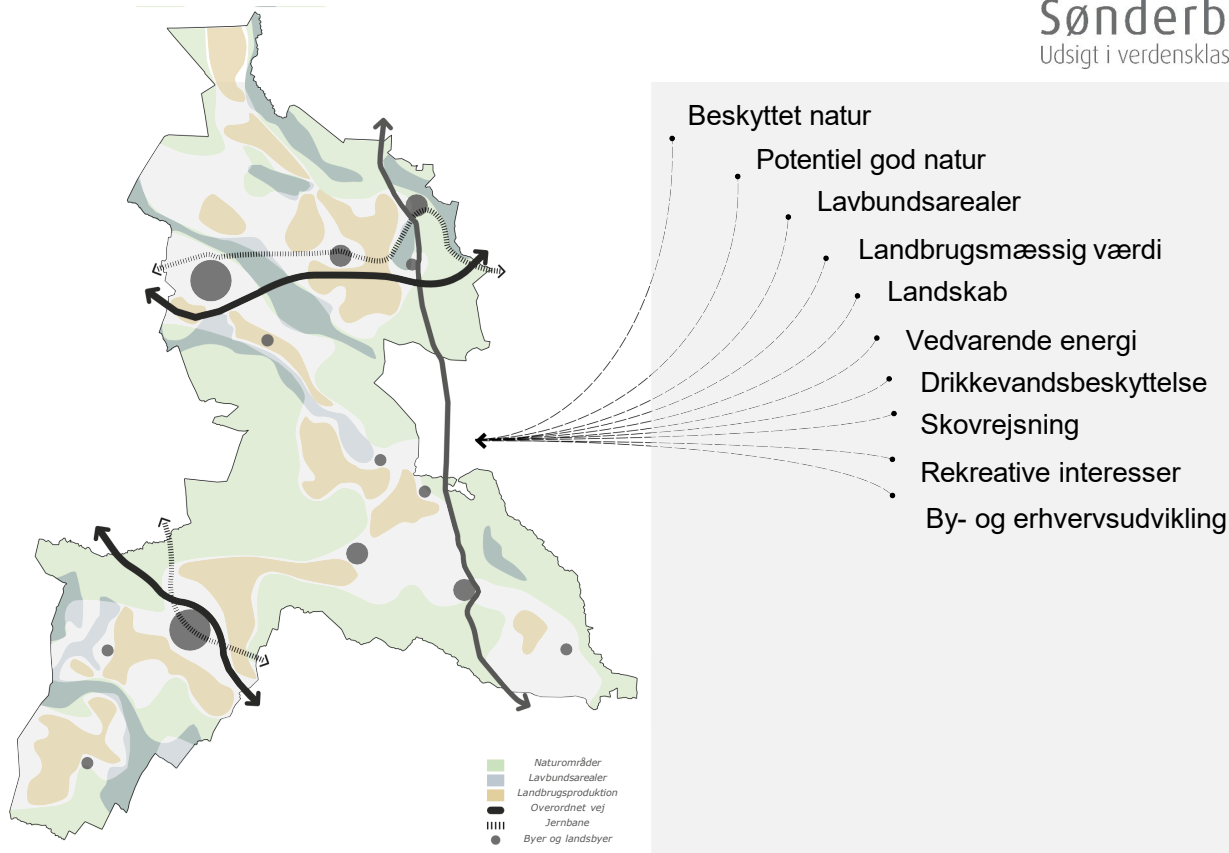
	Hele kommunen	Udpegede område
Kvælstof reduktion		X
Klima lavbund	X	
Vådområder		X
Mini-vådområder		X
Skovrejsning	X	X
Ekstensivering	X	
Sammenhængende natur	X	
Biodiversitet	X	
Grundvand	X	

Lavbundskort

Helhedsplan for arealanvendelsen i Sønderborg Kommune

Digitale GIS kort og analyser giver mulighed for at arbejde strategisk med synergier i arealanvendelsen og skabe et solidt udgangspunkt for helhed i om-lægningsplanen.

Ikast-Brande Kommunes overordnede struktur for arealanvendelsen.

Samarbejde på tværs

Opgaven kræver samarbejde – samarbejde på tværs mellem

- Landboforeninger
- Naturstyrelsen
- Naturorganisationer
- Landmænd
- Jordejere
- Kommune
- Landsbysamarbejder
- Lokale borgergrupper

Treparten bag om reduktionskravene

Perspektiver for markbruget frem mod ny
reguleringsmodel fra 2027/2028

Carsten Clausen Kock
afd.chef planteavl
cck@spiras.dk, 2424 8827

Lars Schmidt
afd.chef miljø
las@spiras.dk, 2013 3325

Treparten Opgaver og muligheder

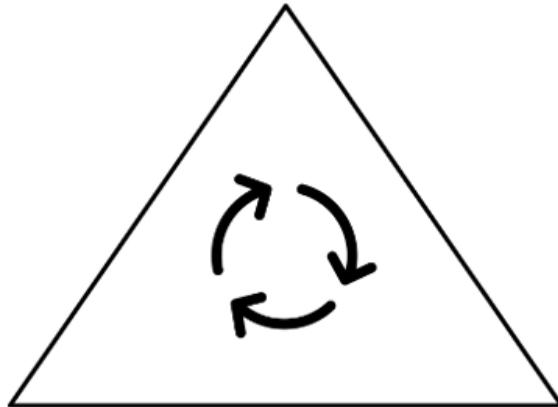

Hovedelementerne i aftalen

Skov, natur og biodiversitet

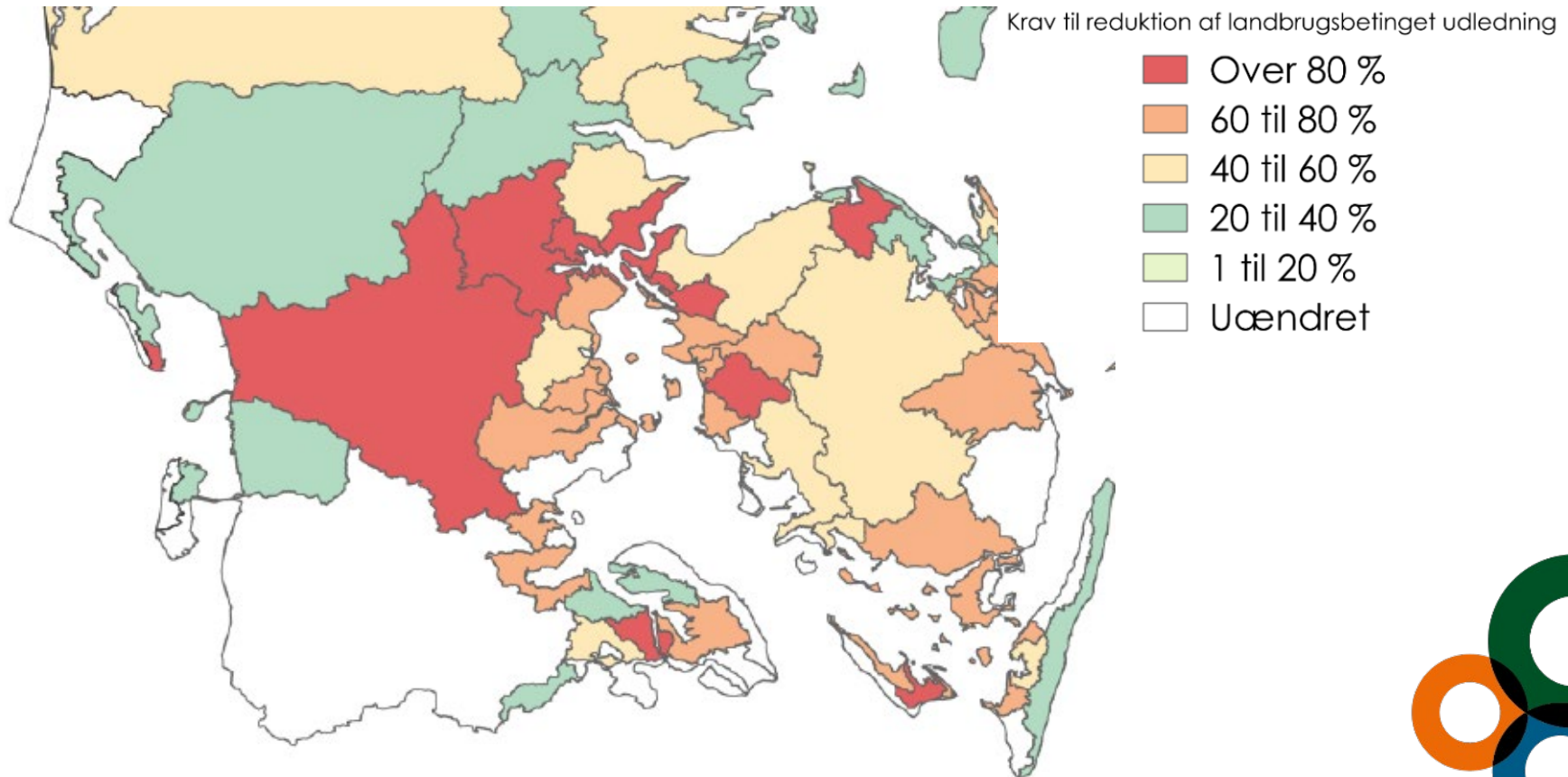
Klimaløsning
for landbruget

En samlet plan
for et bedre
vandmiljø

Kvælstofkravene – mission impossible eller home safe ?

N og P reduktionskravene - hvordan

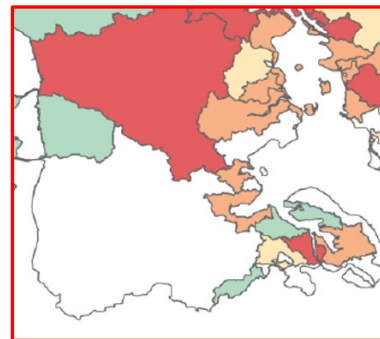
- Det samlede N og P indsatsbehov skal dækkes af via:
  - Spildevandsindsatser (fastlægges først i de endelige vandplaner),
  - CAP indsatser finansieret via EU's fælles landbrugspolitik
  - **Udtagningsindsatsen** – minivådområder, vådområder, skov osv.
  - **Ny markregulering fra 2027..... ☹️**
- Husk – det hele handler om god miljøtilstand i vores farvande – der kan være flere veje til Rom!

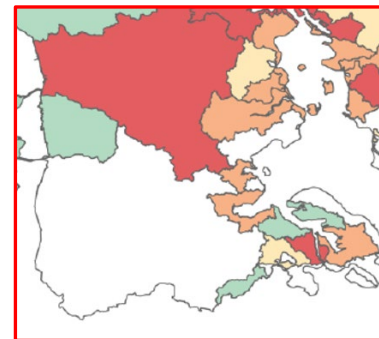
Kan målstregen udfordres og flyttes

- Indsatskravene (farverne på kortet) vil kunne ændre sig frem mod 2030 – og vil muligt både kunne lempes og skærpes..
- Dvs ”de hvide områder” er ikke nødvendigvis ”home safe” og rød/orange områder får måske ”hjælp” til at nå i mål.
- Indsatskravene opdateres i 2027, igen i **2029** (her fra hvert 3. år) – *”genbesøg i 2026 på baggrund af nyeste data”*
- Trepartaftalen indeholder flere ”kattelomme”, særligt for kystområder med de højeste indsatskrav.

Kan målstregen udfordres og flyttes - kattellemme

- Vandmiljøplan 3 II er lige nu i høring – krav bliver måske justeret
- Interkalibrering med Tyskland og Sverige kan komme i spil igen, hvis de to lande ikke følger Danmark = lempelse visse områder (2029)
- Landbruget kan påvirke mål og indsatser via eksempelvis kystvandrådene – aktuelt fokus på Knude Dyb (Ribe Å + Konge Å)
- I "akutområderne" er der afsat ekstra økonomiske midler, herunder ekstra midler prioriteret til opkøb af kvælstofeffektive indsatser.
- Mulighed (kattellem) for politiske aftaler, hvor man ikke kan nå i mål
- Lige nu vigtigt at vi arbejder med kravene hvor vi kan, men også at vi som samlet landbrug byder ind. Hvad kan jeg gøre på min ejendom?

Haderslev Fjord januar 2024

Ny viden fra de første oplandsanalyser

- har overfladestrømning større betydning, end vi regner med?

Sæt i gang

- Undersøg dine muligheder og sæt i gang
- Tjek dine arealer og muligheder på www.landmand.dk
- Husk: Effekter af tiltag regnes med, allerede fra de er ansøgt
- - at håb er ikke en strategi!

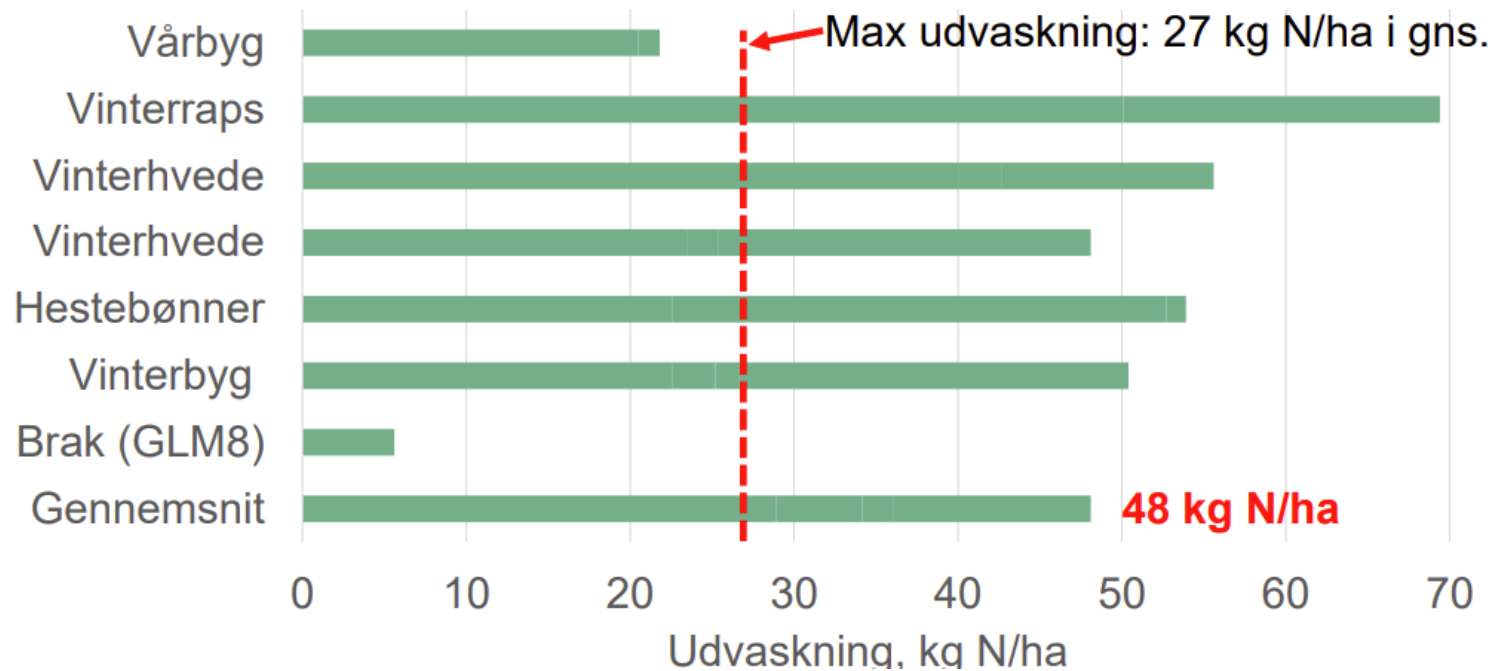
Hvad er opgaven i markbruget frem mod 2027?

- **Treparten handler om kvælstof lige nu**
  - Målet: at slippe for begrænsninger på dyrkningsfladen
  - Når vi målet?
- **Vi får en ny reguleringsmodel**
  - Ud med kvoter (Tildeling til afgrøden)
  - Ind med udledningsbaseret kvote (udvaskning til vandmiljøet)

Tilpasning til udledningsbaseret regulering (eks.)

Sædskifte-eksempel på JB6, 350 mm afstrømning:

Hvad bygger modellen ikke på?

- Udbytte
- Biomasse om efteråret
- Nedmuldning af halm
- Nitrifikationshæmmere
- Reduceret jordbearbejdning
- Destruktionstidspunkt for efterafgrøder
- Osv.

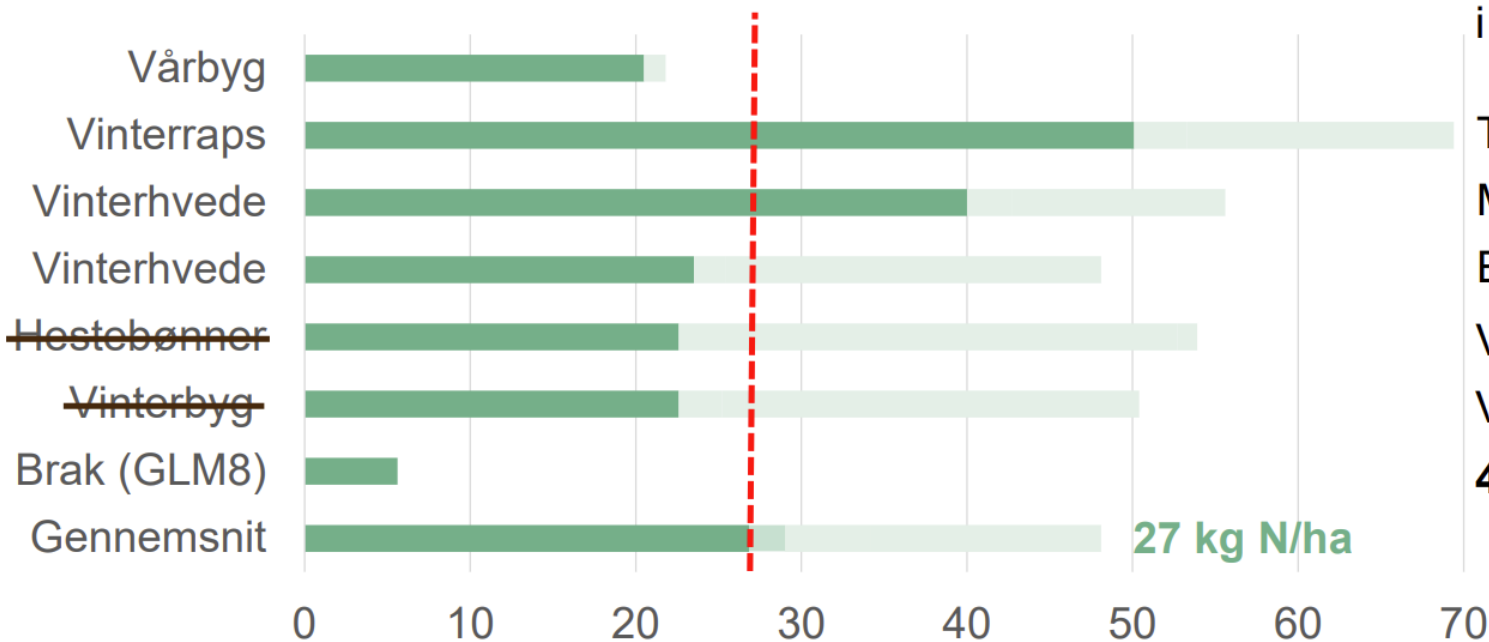

Virkemidler indgår med en relativ effekt på kvælstofudvaskningen

Virkemidler	Relativ effekt på udvaskningen, pct.	Bemærkning
Efterafgrøde etableret 20/8	45%	Effekt ud fra så- eller høstdato
Mellemafgrøde	20%	
Tidlig såning af vintersæd	20%	
Præcisionsjordbrug	4%	Kan kombineres
Efterafgrøde i majs høstet 20/9	25%	
Efterafgrøde i majs høstet 10/10	12%	
Braklægning	Ca. 85%	I forhold til kornsædskifte

Markplan 2027 med overholdelse af krav

Sædskifte-eksempel på JB6, 350 mm afstrømning:

10% reduceret N
i sædskiftet

Tidlig såning

Mellemafgrøde

Efterafgrøde

Vårbyg efterafgr.

Vårbyg efterafgr.

4% ekstra brak

Kløvergræs – majs sædskifte (nudrift konv.)

Grovfodersædskifte med N efter norm og 170 kg N i kvæggylle (gns. Knudedyb):

Sædskifte	Udvaskning, gns. kg N/ha
Kløvergræs	46
Kløvergræs	51
Kløvergræs	42
Majshelsæd + efterafgr.	163
Majshelsæd + efterafgr.	80
Majshelsæd + efterafgr.	74
Vårbyg + udlæg	32
Gennemsnit	70

Opsamling

- Det går ikke over denne gang, og der er lang vej til målet mange steder.
- Vær nysgerrig på de elementer, der indgår i udvaskningsmodellen.
- Fra 2027 kan roer og græs vise sig at blive interessante igen? Modsat kan fx majs efter græs være rigtig svær at få plads til.

Prioritering og effekt af indsatser

Niels Ole Præstbro

Leder af grøn omstilling

nop@spiras.dk

2463 7836

Muligheder og indsatser

Grøn omstilling – grøn trepart

- Efterspørgsel på fødevarer
- Efterspørgsel på grøn omstilling (*biodiversitet, energi, klima, rent drikkevand, ESG, Arla, banker, forordninger/direktiver/love*)
- Landbruget skal levere begge dele til samfundet - fortæl det
- Øge opbakning til produktion og betydning for samfundet
- Stor opgave og et samarbejde, hvor mange skal gøre noget

Grøn trepart – handling, betaling

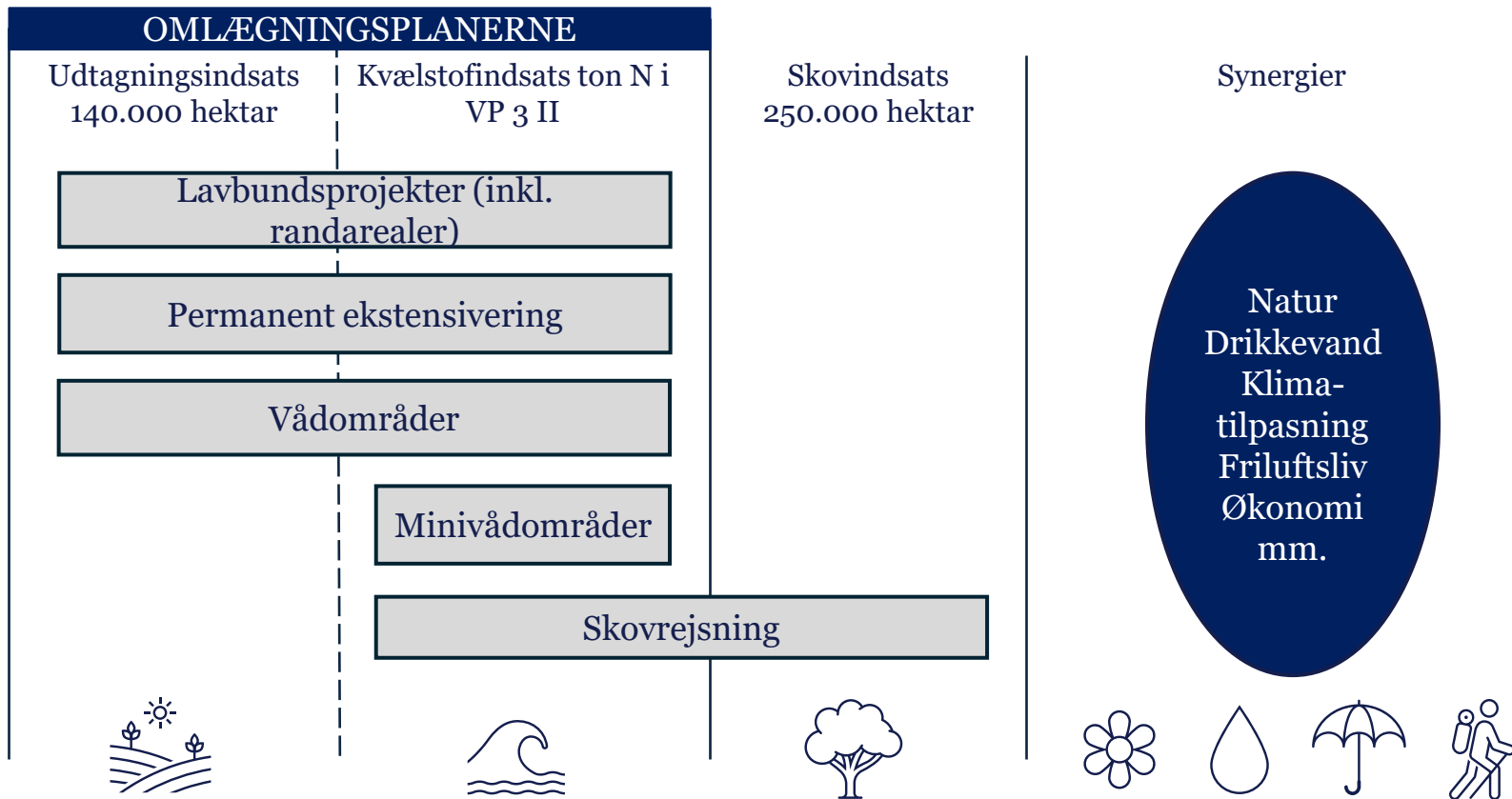
- Afklaringer i gang for grøn trepart
  - 43 mia. + 10 mia. + ...
  - Støtteordninger (også private) og organisering
- Vi får overblik, går i dialog og hjælper.
  - Udtagningskonsulenter m.fl.
- Kig evt. selv på landmand.dk
- Grøn trepart giver ny forbindelse til toppen – udfordringer afsted
- Kollektive virkemidler – udtagning – arealomlægningsplaner
- Forandring af landskabet – Landboreformer - arealforvaltere

Virkemidler i omlægningsplanerne

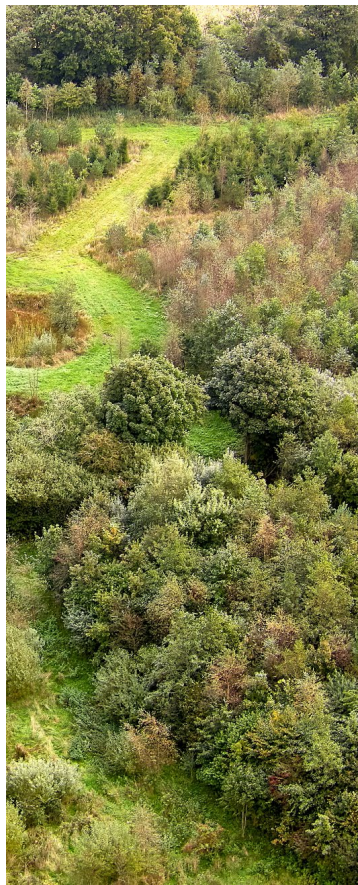

Udtagningsordninger i 2025

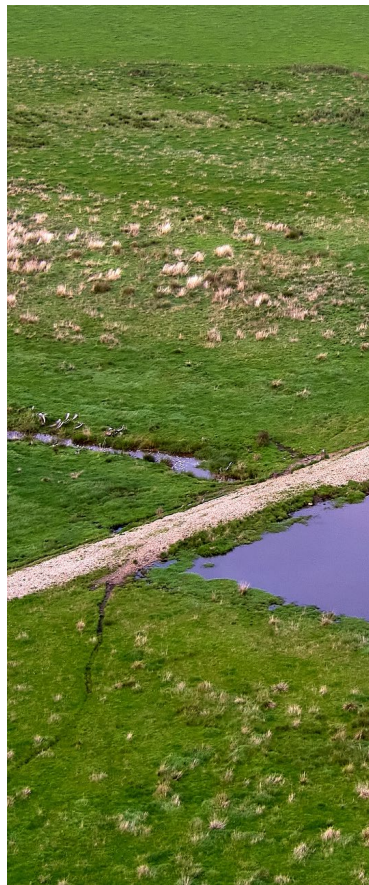
Virkemiddel	Tilskudsordning	Primært formål	Ansøgerkreds	Forv. ansøgningsrunder 2025
Kvælstofvådområder	Kvælstofvådområder (CAP)	Kvælstof (N)	NST, kommuner	Jan-marts, apr-maj, aug-okt
Lavbundsprojekter	Lavbundsprojekter (CAP)	CO2	NST, kommuner	Jan-marts, apr-maj, aug-okt
	Klima-lavbund (SGAV)	CO2	Private lodsejere, kommuner	Okt-nov
	Klima-lavbund (NST)	CO2	NST indgår aftaler med private lodsejere i samarbejde med kommuner og landbrugets organisationer	Ingen ansøgningsrunder
Ekstensivering	Permanent ekstensivering	kvælstof (N)	Private lodsejere, Offentlige myndigheder (kommuner/styrelser) mm.	Ikke fastlagt for 2025
Minivådområder	Minivådområder (CAP)	Kvælstof (N)	Private lodsejere	Maj-sep
Skovrejsning	Privat skovrejsning (CAP)	Kvælstof (N) og CO2	Private lodsejere, kommuner	Feb -juni
	Skovrejsning (Ny-SGAV)	Kvælstof (N), CO2 og Natur	Private lodsejere, kommuner	Forventes at åbne i september
Øvrige	Fosforvådområder (CAP)	Fosfor (P)	NST, kommuner	Jan-marts, apr-maj, aug-okt
	Restaurering af ådale (CAP)	Natur	NST, kommuner	Jan-marts, apr-maj, aug-okt

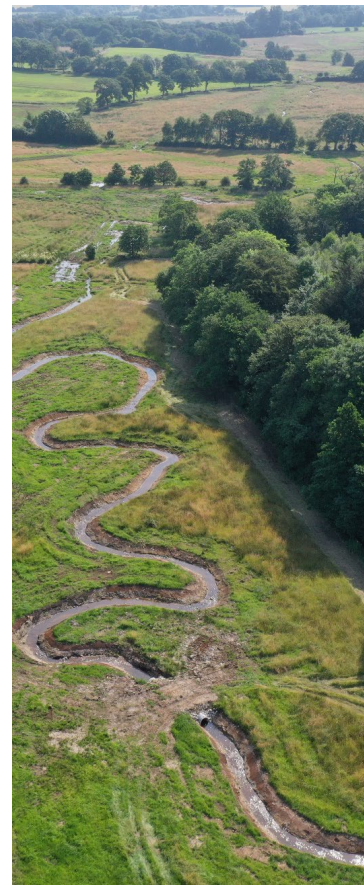
Ekstensivering
Ca. 20 kg N/ha

Skovrejsning
Ca. 20 kg N/ha

Lavbundsprojekter
40 kg N/ha

Vådområder
90 kg N/ha

Minivådområder
485 kg N/ha

Hvilke muligheder har jeg som landmand, og hvordan arbejder vi klogest med indsatserne?

Minivådområder

Lavbundsjørde, omlægning og udtagning hvor og hvordan?

Britt Bjerre Paulsen

Udtagningskonsulent

bbp@spiras.dk

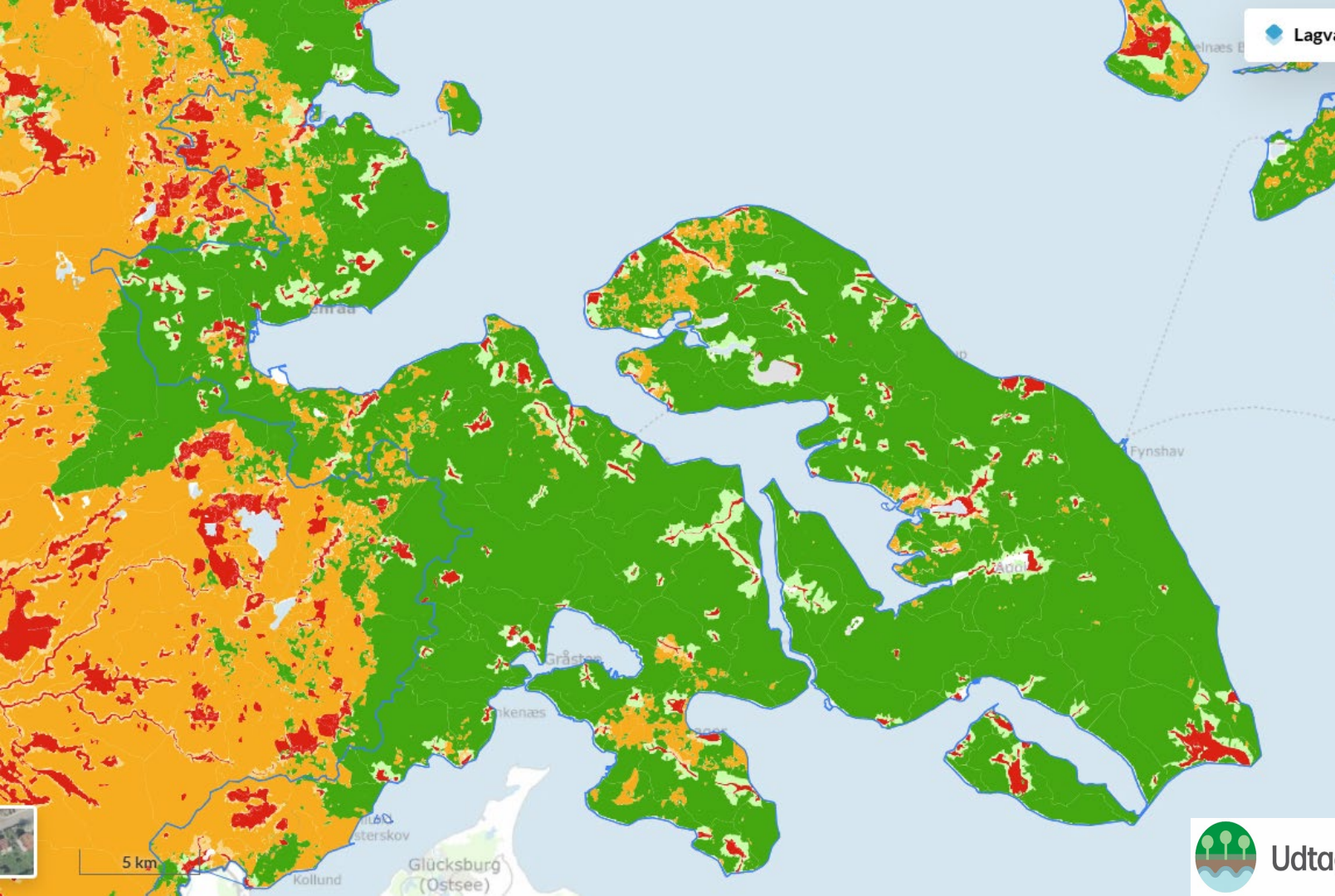
6161 7993

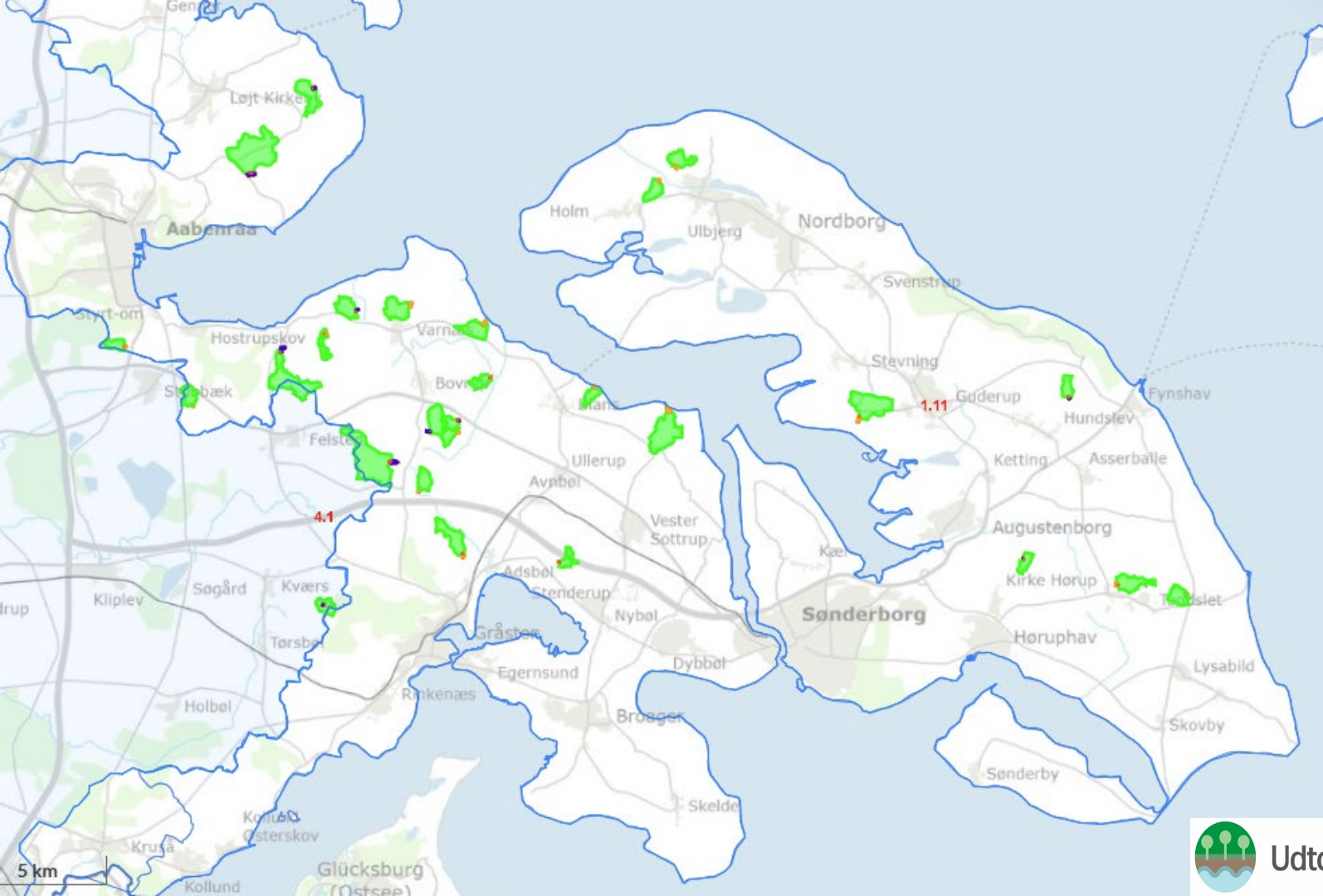
Udtagningskonsulenterne

**Muligheder
og indsatser**

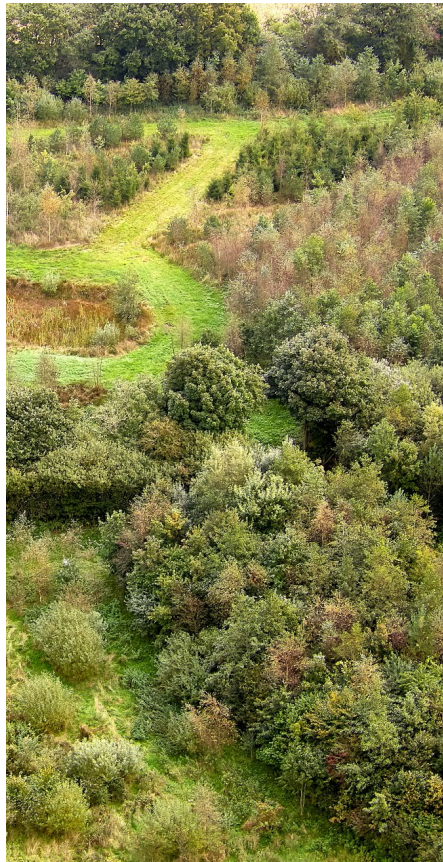

Udtagningskonsulenterne

1 ha minivådområde

20 ha brak/skov

50 ha efterafgrøder

8750 kg N kvotetræk

spiras

Udtagningskonsulenterne

spiras

Udtagningskonsulenterne

spiras

Udtagningskonsulenterne

Tilskud til minivådområder

Startpris (kr.)

Pris pr. m²

Samlet for obligatoriske anlægsdele (Til gravearbejdet)	204.000	40
Udgifter til slutopmåling ved landinspektør	13.600	Fast pris
Etablering af plantedække på lavvandede zoner	3.300	1
Konsulentudgifter til byggerådgivning	14.900	Fast pris
Udgifter til bl.a. myndighedstilladelser- og gebyrer	7.000	Fast pris
Arkæologiske forundersøgelser	13.700	3
Etablering af pumpe	80.000	10
Sti	9.800	Fast pris
Arealkompensation	<i>Omdrift</i>	<i>47.000 kr./ha.</i>
	<i>Permanent græs</i>	<i>30.000 kr./ha.</i>
	<i>Øvrige arealer</i>	<i>15.000 kr./ha.</i>

Landmand.dk

The screenshot displays a grid of service cards on the Landmand.dk website. Each card features a header image, a title, a brief description, and a call-to-action button. The cards include:

- Minivådområder**: "Se mulig placering" (See possible placement). Includes a sub-link "Etablering af minivådområder - Klik her" and a "SE KORT" button.
- Dansk Drænkort**: "Offentlig adgang" (Public access). Includes a sub-link "Klik her og få overblik over danske dræn og drænp projekter." and a "SE KORT" button.
- Arealoplægning**: "Konsulent Information". Includes a "LÆS MERE" button.
- Jordejere med tørvejord >20 hektar**: "Konsulent Information". Includes a "SE KORT" button.
- ESGreenTool Climate 2**: "TOOL" and "KURSUS" (Course).
- Arealoplægning - Konsulent**: "Konsulentinformation". Includes a sub-link "Indtast cvr-nummer på den landmand du ønsker at se information om Arealoplægning for:" and a "vis" button.
- Naturkortet**: "Indtast cvr-nummer på den ejer du ønsker at se naturkortet for:". Includes a "cvr-nummer" input field and a "vis" button.
- Dansk Drænkort**: "Konsulentadgang" (Consultant access). Includes a sub-link "Indtast cvr-nummer på den landmand du ønsker at se drænkort for:" and a "vis" button.

Landmand.dk - Minivådområder

LANDMAND.DK

FORSIDE

FORETRUKNE

NYHEDER

Britt

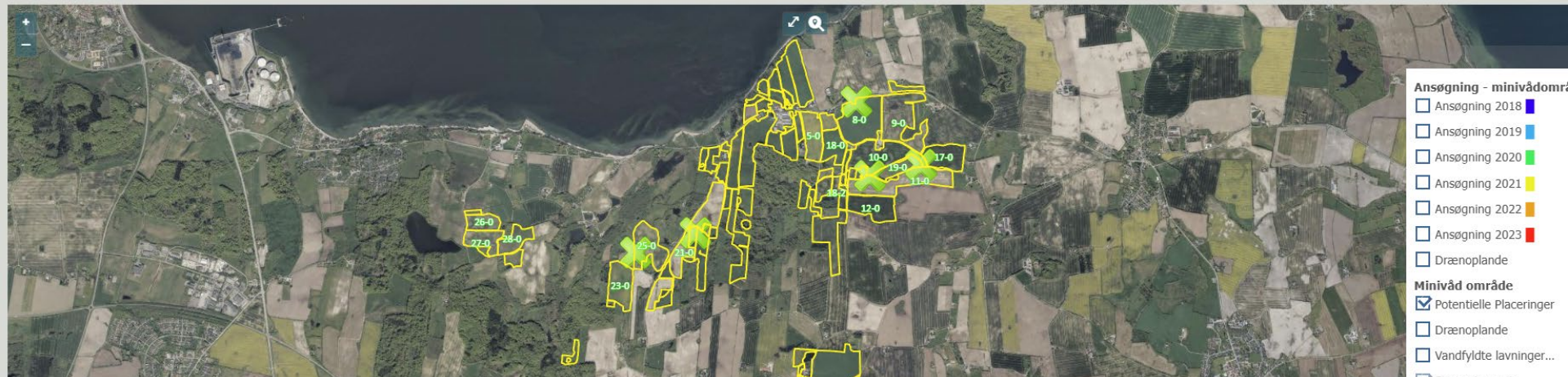
Minivådområder

Det ser ud til, at du har mulighed for at etablere et minivådområde med tilskud

De foreslåede placeringer skal ses som inspiration til at lave et vand-projekt som f.eks. et minivådområde eller et vådområde. Det kan udtagingskonsulenten hjælpe dig med at afklare, ligesom det skal undersøges, om de faktiske drænrforhold svarer til beregningen. Analysen er baseret på strømningsveje for nedbør på terrænet, der ofte svarer til placeringen af eventuelle dræne.

I analysen er minivådområdet placeret lige ved markkanten. Den bedste placering kræver dog en konkret vurdering af terrænet, markens udformning og øvrige lokale forhold.

Rådgivning af en udtagingskonsulent er gratis, og du kan finde en udtagingskonsulent nær dig på www.udtagingskonsulenterne.dk

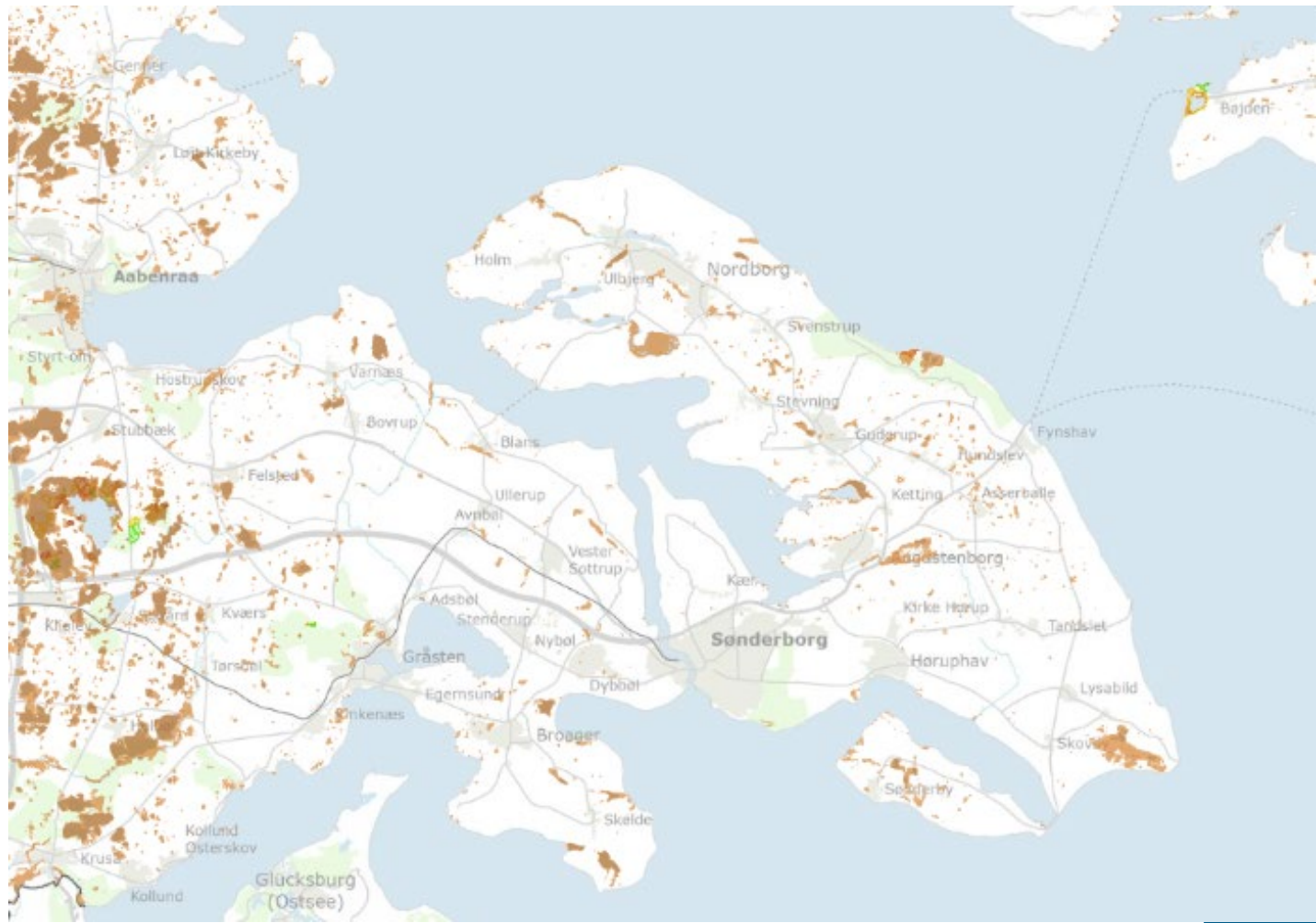
Vådområde- projekter

Tørvearealer

Vandløbsnære

Arealer

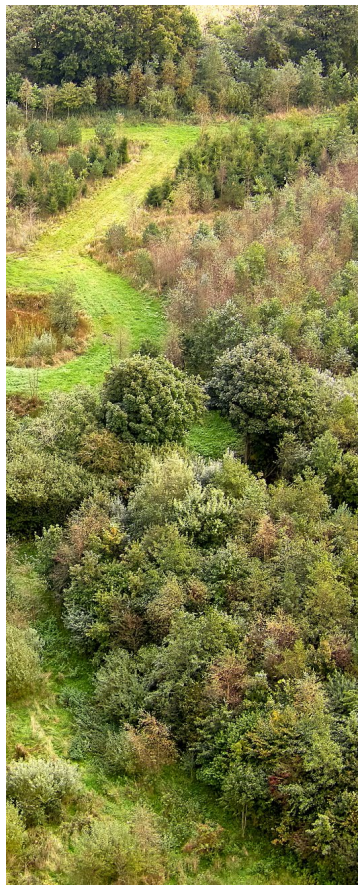
Kvælstof, CO₂

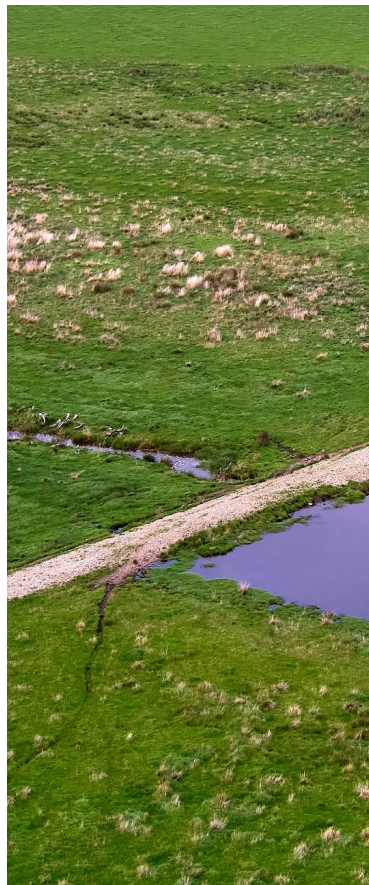
	Ansøgere	Kompensationsmuligheder	Placeringskrav	Solceller	Fremtidig anvendelse
Kvælstof-vådområder	NST og kommuner	Engangskompensation Jordfordeling Køb/salg Værditabskomp.	Del-opland til kystområde med N-indsatsbehov	Muligvis, konkret vurdering	Permanent vådområde, græs / naturareal
Lavbund (CO ₂) (CAP)	NST og kommuner	Engangskompensation Jordfordeling Køb/salg Værditabskomp.	Tørvejord (min. 60% af arealet, min. 6% kulstofindhold)	Muligvis, konkret vurdering	Naturlig vandstand
Lavbund (CO ₂)	Private lodsejere og kommuner	Engangskompensation	Tørvejord (min. 60% af arealet, min. 6% kulstofindhold Min. 10 ha	Nej	Ikke: sprøjte, gødske, plante skov, jordforbedre, tilskudsfodre, omlægge
Klima-Lavbund (CO ₂)	NST	Engangskompensation Jordfordeling Køb/salg Værditabskomp.	Tørvejord (min. 60% af arealet, min. 6% kulstofindhold Min. 10 ha	Nej	Gerne afgræsse, slæt, jagt, rekreative formål

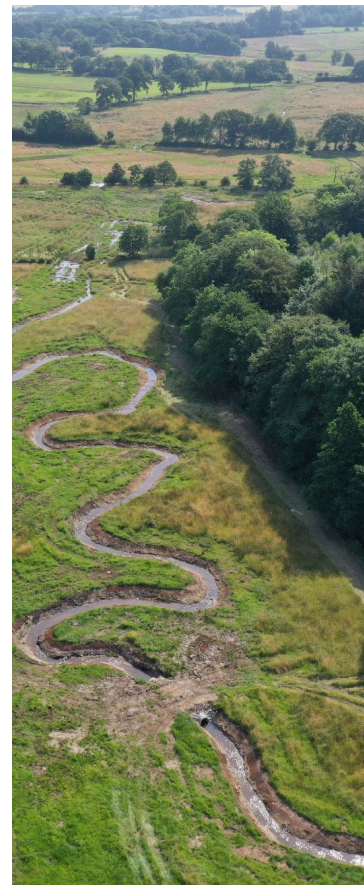
Ekstensivering
Ca. 20 kg N/ha

Skovrejsning
Ca. 20 kg N/ha

Lavbundsprojekter
40 kg N/ha

Vådområder
90 kg N/ha

Minivådområder
485 kg N/ha

Udtagningskonsulenterne

Anne Katrine Thomsen

Miljø- & naturrådgiver
akt@spiras.dk
2036 0774
Vojens

Britt Bjerre Paulsen

Miljø- & naturrådgiver
bbp@spiras.dk
6161 7993
Aabenraa

Mette Skade

Planteavskonsulent
ms@spiras.dk
2127 3918
Kolding

Aksel Ravn

Planteavskonsulent
abr@spiras.dk
2441 2716
Kolding

Peter Aalykke Jensen

Miljø- & naturrådgiver
paj@spiras.dk
5136 8527
Vojens

**Hvilke muligheder har jeg som
landmand, og hvordan arbejder vi
klogest med indsatserne?**

Skovrejsning & ekstensivering

Henriette Fries

Miljørådgiver

hef@spiras.dk, 2014 5333

**Muligheder
og indsatser**

Hvad siger aftalen om skov og ekstensivering?

250.000 Hektar ny skov

40 % Urørt skov

Danmarks Grønne arealfond skal blandt andet give støtte til fx permanent ekstensivering.

Ordninger vi kender og forventer kommer

- Klimaskovfonden – 5 hektar
- Ny skovordning igennem Ministeriet for Grøn Trepert – forventer minimum 0,5 hektar.

Ekstensivering

Hvad kunne vi forstille os, der sker:
35.500 kr./ha for permanent græs
82500 kr./ha for omdrift

Tinglyst:

du må ikke gøde, sprøjte eller omlægge arealer, og desuden må arealet ikke jordbehandles.

Disse krav gælder permanent.

Har du spørgsmål?

Så er du altid velkommen til at kontakte din rådgiver eller udtagningskonsulent hos Spiras

7320 0000

Er det nu, jeg skal sælge eller udvikle mit landbrug?

Hvad med generationsskifte?

Kan jeg gøre brug af den grønne arealfond?

Claus Bech Jensen

afd.chef økonomi
cbj@spiras.dk, 2167 9748

Anders Andersen

afd.chef udvikling & energi
aa@spiras.dk, 2328 2471

Treparten,
klima og
kvælstofkrav
i strategisk
perspektiv

Stor omstilling de næste år

TRADITION FOR FORNYELSE

Det er på gårdene, vi kan gøre mest for at reducere vores produkters samlede klimaaftryk. Sammen med Arlas landmænd arbejder vi derfor med at reducere vores CO2e-udledning og beskytte biodiversiteten på gårdene. Få konkrete eksempler på hvad vores landmænd blandt andet arbejder med, ved at læse mere her.

LÆS MERE HER

Kunders spørgsmål

Hej Claus

Måske du kan hjælpe mig

- selvom jeg ved det er et svært spørgsmål inden al lovgivning og regulering fra Treparten er på plads.

Men jeg vil gerne i gang så hurtigt det giver mening.

Det får store konsekvenser for mig og mine kolleger. Jeg afvander til Knudedyb og ....

Hvilke muligheder har jeg på min bedrift og den jord jeg ejer?

Strategiske overvejelser - ramme

I dag

Status 2024

- Hvad er status?
- Hvor er virksomheden?
- Hvordan ser verdenen ud?

Analyse
SWOT

Handlinger

1. Xx
2. Xx
3. Xx

Fremtiden

Mål 2025 / 2030

- Hvad / hvordan / hvilken retning?
- Hvordan kortlægges?
- Hvordan vurderes?
- Ønsker / mål
- Virksomhed / personlig

Likviditet / Cashflow / Beredskab

Hvad kommer grøn trepart til at betyde for strukturudvikling, generationsskifte og jordpriser?

- For de dygtigste kunder er dette et vilkår.
- For andre kunder betyder det afvikling – 2034-krav, PRRS, administrativt bøvl etc.
- Jeg tror, vi kommer til se en øget konsolidering i branchen.
- Jeg tror, vi kommer til at se markante ændringer i sædskiftet / afgrødesammensætning.
- Jeg er mere usikker på om spådomme i jordpriser – jeg tror, vi kommer til at se en mere differentieret jordpris.

Jord- priser

Trepartsminister vil holde nøje øje med jordpriser

Jeppe Bruus (S) fastslår, at der skal være "sammenhæng" mellem ordninger under den grønne trepart for at sikre, at jordpriser "ikke stikker af".

Generationsskifter og investeringer

- I forbindelse med grøn trepart nedsat **ekspertgruppe, der skal forbedre de finansielle rammevilkår** – indspil L&F:
  - Retskrav på anvendelse af §11 vurdering -20 %
  - Afskaffelse af tinglysningsafgift for 1. gangs etablerede
  - 85 % realkreditbelåning til 1. gangs etablerede
  - Udvidet brug af VSO til investering i andre landbrug inkl. selskaber
  - Udvidelse af successionsreglerne – fx forpagtere og søskende
- Fremadrettet tror jeg, vi kommer til at se flere eksterne midler – jord kapitaltungt.
- Vi kommer til at se flere forskellige modeller alt afhængig af mål og ønsker.

Treparten - arealkabalen

140.000 ha. lavbundsjord

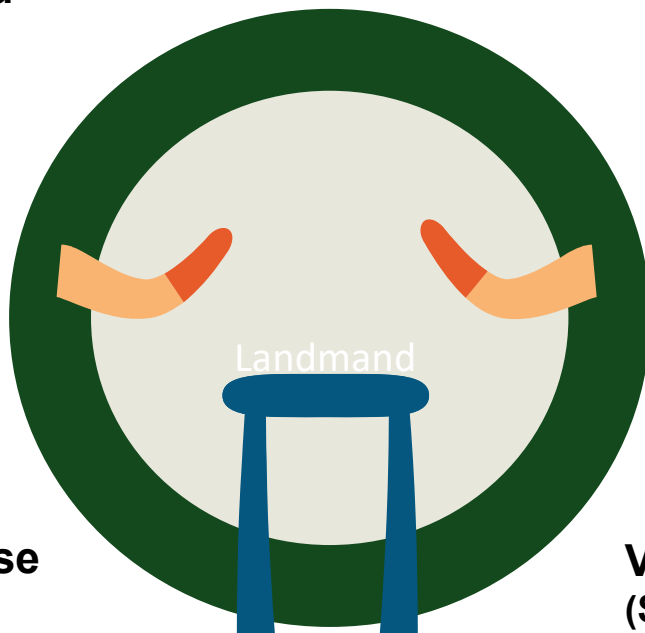
250.000 ha. ny skov

Beskyttet natur

Vådområder

Drikkevandsbeskyttelse

= Fald i udbringningsarealet på ca. 20 pct.

Dertil kommer:

Klimasikring

Motorveje

Infrastruktur

By- og erhvervsudvikling

**VE-udvikling
(Sol, Vind, Ptx, batterier)**

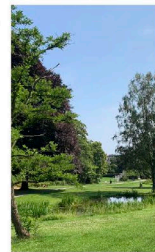

Erhvervsområde - byudvikling

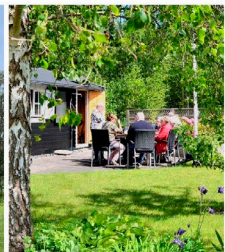

Et socialt og aktivt seniorliv

- Variation i arkitektur og materialer
- Seniorvenlige boliger
- Gode udearealer - private og fælles
- Grønne forbindelser
- Boliger i mindre klynger
- Naturlig indpasning i gadekæret
- Velindrettede fællesarealer
- Gode interne sammenhænge
- Et fællesskabsbaseret område
- Fællesparkering væk fra boligerne

Grønt gadekær til hele byen

Faciliter til fællesskab

Fokus på biodiversitet

Væksthus

Nyttehaven

Fælleshus - mødested for hele byen

Bærhave og frugtlund

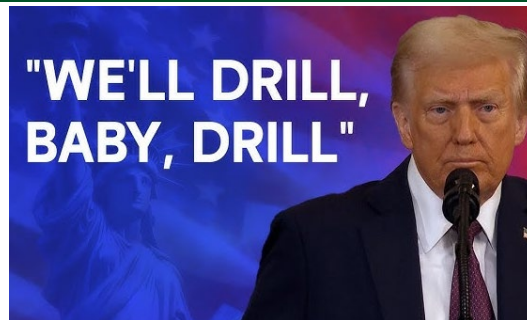
Fællesspisning - fra jord til bord

Varde dropper 6.738 ha udpeget til solceller

Her er tre grunde til, at politikerne dropper solcelleparker

2025 er et særligt år for lokalpolitikere. Det kan spille ind i et dramatisk kursskift.

Dansk brintrør til Tyskland forsinkes i flere år

Etableringen af brintrøret til Tyskland udskydes med flere år, så første fase er klar i 2031 og sidste i 2033.

Trepart – hvordan kommer det til at ramme ?

Skovrejsning
40-50 kg N/ha

Lavbundsprojekter
50-70 kg N/ha

1 ha minivådområde

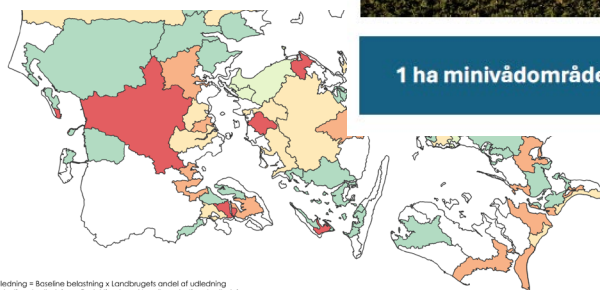
20 ha brak/skov

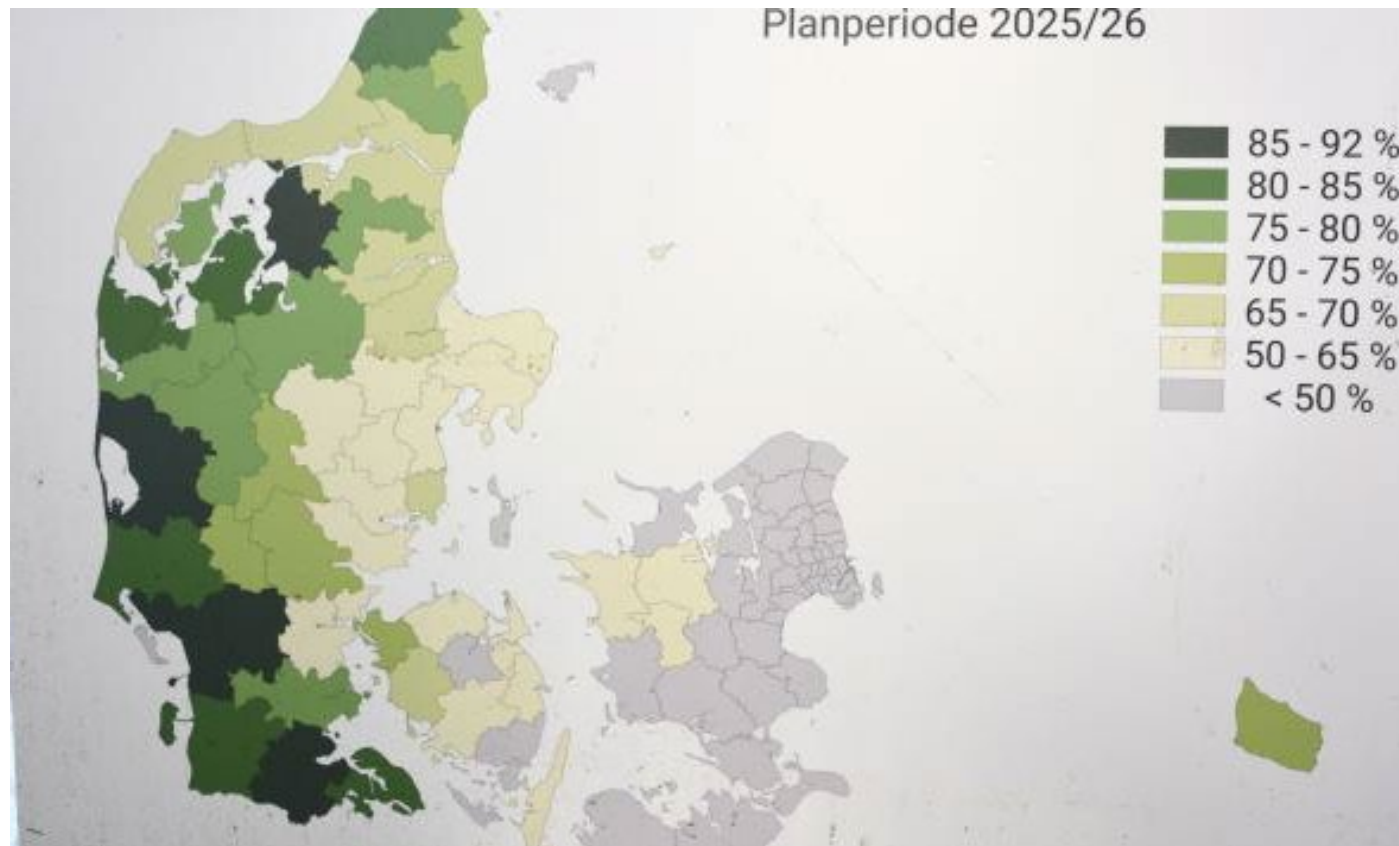
50 ha efterafgrøder

8750 kg N kvotetræk

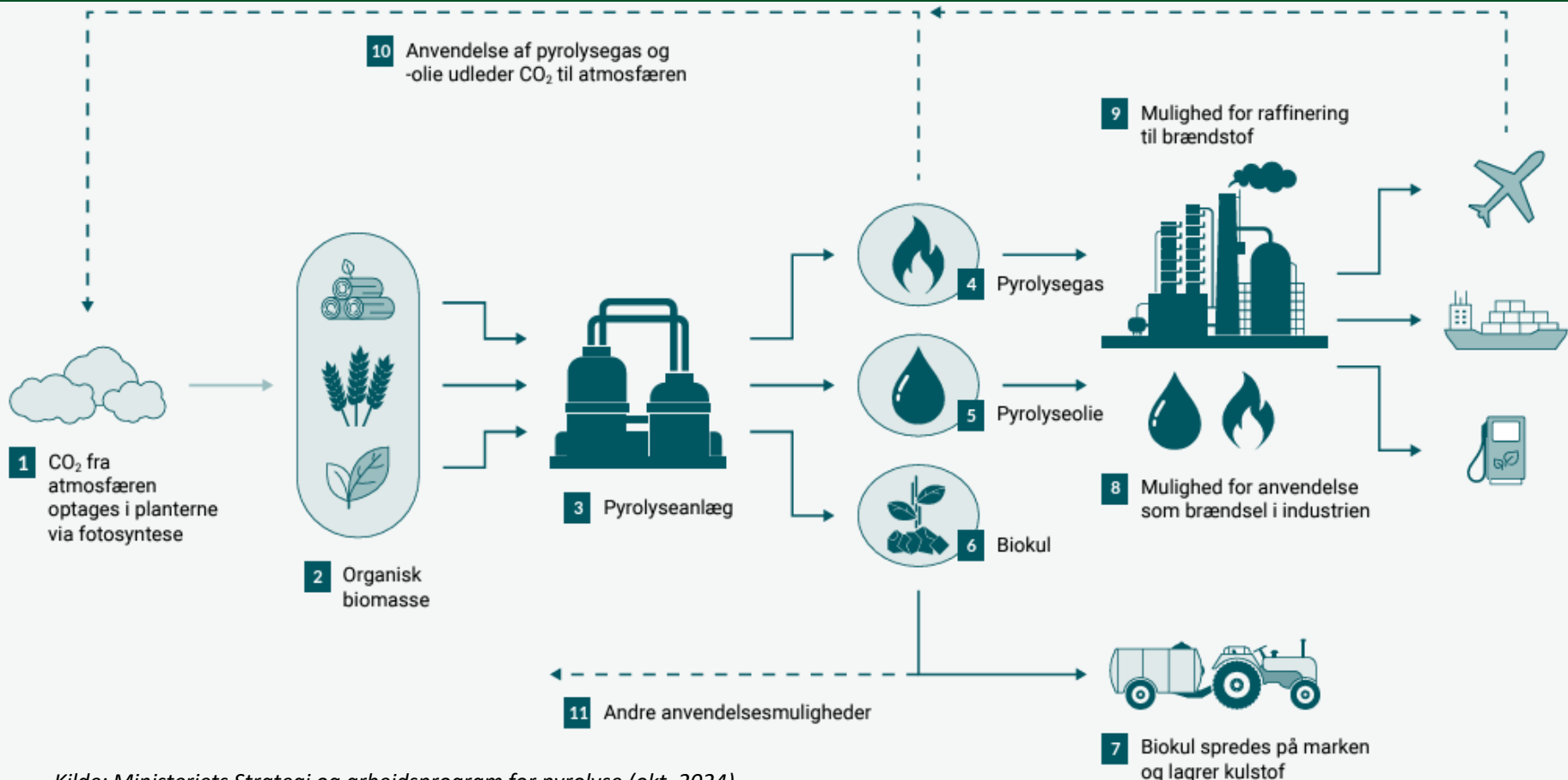
Så stor en del af jorden skal i anvendelse til husdyrgødning

Kilde: *Torkild Birkmose, SEGES*

Pyrolyse og biokul

Grøn trepart – biogas og landbruget

- Motivation til hurtig udslusning og være med i et biogasanlæg – CO₂-afgift
- Landmanden vil være ekstra motiverede til at efterspørge afgasset biomasse med høj N-udnyttelse
- Biogasanlægget motiveres til separering med ”høst” af stor mængde tørstof i fiberen og samarbejde med pyrolyseanlæg
- Der bliver 20 pct. mindre udbringningsareal, så konkurrencen om arealerne øges
- Kan græs til bioraffinering eller biogas blive et alternativ til udtagning?

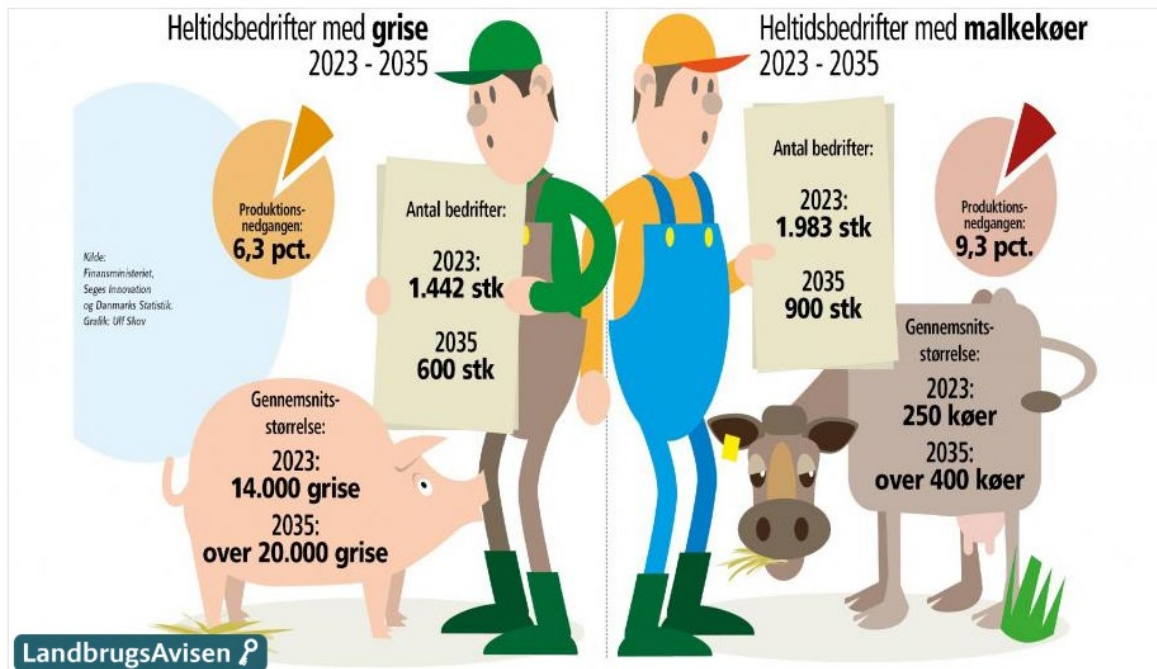

Strategidrøftelserne i jeres virksomhed

14. SEPTEMBER 2024 07:39

SKREVET AF: AAGE J. IVERSEN

Seges: I 2035 er tre ud af fem bedrifter med køer og grise forsvundet

Opsamling og afrunding

